

Raniero Cantalamessa

BACITE MREŽE
RAZMIŠLJANJA O EVANĐELJU – «A»
Od Uskrsa do 13. nedjelje kroz godinu

USKRS

Uskrsnuo je!

Dj 10, 34a. 37-43; Kol 3, 1-4; Iv 20, 1-9

Ima situacija u životu u kojima nam ispada sasvim naravno upotrijebiti riječ uskrsnuće, uskrsnuti. Gledat ćemo se nekih prisjetiti kako bi nas uvele u poruku blagdana bolje od tolikih rasprava. Neka je osoba proživjela tešku bolest ili je bila u strahu kako je teško oboljela. I iz bolesti se izvukla ili se strah pokazao neutemeljenim, pa sada sasvim normalno radi, pohađa prijatelje. Kažemo: uskrsnula je! Neki političar ili atlet doživi težak poraz. Svi drže kako je zauvijek završio. Ali mu se zanos počne opet vraćati i u idućoj prigodi postigne iznenađujući uspjeh. I za nj kažemo: uskrsnuo je!

Tolstoj je napisao poznati roman pod naslovom *Uskrsnuće*. Iza riječi *Uskrsnuće* u naslovu, krije se povijest otkupljenja zla. Neki čovjek, naime, žrtvuje svoj društveni položaj i karijeru da bi nadoknadio krivicu učinjenu u mladosti nekoj djevojci.

Svaka od tih situacija pomaže nam shvatiti nešto od Kristova uskrsnuća. Ono je sve to - povratak u život, pobjeda nad neprijateljima, trijumf ljubavi - i neizmjereno više. U životu - i u našem - postoje brojna mala uskrsnuća na život, a to je zato što je Krist uskrsnuo. Njegovo je uskrsnuće uzrokom svih uskrsnuća: na život, na nadu, na nevinost.

S tim pretpostavkama približimo se današnjem Evanđelju. Bio je trenutak u kojemu je uzvik: "*Uskrsnuo je!*" odjeknuo prvi put na svijetu. Ženama koje su došle na grob na Uskrs ujutro anđeo reče: "*Vi se ne bojte! Ta znam: Isusa Raspetoga tražite! Nije ovdje! Uskrsnuo kako reče!*"

Nije teško zamisliti što se dogodilo nakon tih riječi. Žene jure niz brežuljak, držeći suknje u ruci da se ne bi zaplele. Ulaze zadihane u dvoranu Posljednje večere i, prije nego počnu govoriti, samo gledajući njihovo lice i njihove oči, svaki od nazočnih razumije, da se dogodilo nešto nečuveno. Sve zajedno, u zbrci, stanu vikati: "*Učitelj, učitelj, Isus, Isus!*" "*Isus, što?*" "*Uskrsnuo je, živ je! Grob, grob!*" "*Što grob?*" "*Prazan, prazan!*"

Apostoli su se morali na njih izgalamiti da se smire i počnu govoriti jedna po jedna. U međuvremenu trnci prodoše tijelima svih nazočnih. Osjećaj nadnaravnoga odjednom je ispunio dvoranu i srce svakoga od njih. Vijest o uskrsnuću počela je tako svoj tijek kroz povijest, kao neki val tako smiren i veličanstven da ga ništa i nitko neće moći zaustaviti sve do kraja svijeta.

Taj zvučni val dostiže sada i nas. Možda smo jutros kupili novine. Večeras će sve one vijesti biti već stare, a sutra će doći druge zbog kojih ćemo zaboraviti one današnje. S viješću o uskrsnuću nije tako. Prošlo je već dvadeset stoljeća a ona odjekuje i danas tako čista i svježa kao prvi put. "Isus Krist, raspeti, uskrsnuo je od mrtvih!"

Je li uistinu Isus uskrsnuo? Kakva jamstva imamo da se radi o činu koji se stvarno zbio, a ne o nekoj izmišljotini ili sugestiji? Sv. Pavao, pišući u razmaku ne više od 25 godina od tih događaja, nabraja sve osobe koje su ga vidjele poslije uskrsnuća, kojih je većina još bila živa: prvo Petar, zatim Dvanaestorica okupljenih, onda pet stotina braće odjednom. "Posljednjemu od svih ukazao se meni" (1 Kor 15, 8), zaključuje Apostol. Onaj koji govori svjedok je, dakle, svojim očima. O kojemu to činu iz starine imamo tako jaka svjedočanstva kao o tome?

Ali u istinitost čina uvjerava nas i jedna opća zamjedba. U trenutku smrti Isusove učenici su se razbježali. Njegov slučaj time kao da je zaključen. "A mi smo se nadali da će on...", kažu učenici iz Emausa. Očito se više tome ne nadaju. I evo, iznenada, vidimo te iste ljude kako jednodušno proglašavaju da je Isus živ, to svjedoče odvažno pristupajući sudovima, idući u progonstva i napokon, jedan za drugim, u muku i smrt.

Što je moglo prouzročiti tako potpunu promjenu, ako ne sigurnost da je on uistinu uskrsnuo? *Ne mogu biti prevareni*, jer su govorili i jeli s njime poslije uskrsnuća. Zatim, bili su to praktični ljudi, sve drugo negoli neki hvalisavci. Sami oni u početku sumnjaju i odupiru se vjerovanju ne s malim naporom. *Niti su mogli željeti druge prevariti*, jer, da Isus nije uskrsnuo, prvi koji bi bili izdani i predali se (sami život!) bili bi upravo oni. Bez činjenice uskrsnuća, rođenje kršćanstva i Crkve postaje tajnom koju je još teže protumačiti negoli samo uskrsnuće.

To su neki povijesni dokazi, objektivni, ali je najveći dokaz da je Krist uskrsnuo to da je živ! Živ, ne zato što ga mi držimo na životu govoreći o njemu, nego zato što on drži život u nama, priopćuje nam smisao svoje nazočnosti, čini nas ljudima nade. "Neka dotakne Krista tko vjeruje u Krista", govorio je sv. Augustin, a i pravi vjernici iskusuju istinitost te tvrdnje.

Oni koji ne vjeruju u stvarnost uskrsnuća uvijek su promicali pretpostavku da se radilo o fenomenima autosugestije; apostoli su vjerovali da vide. A da je to bila istina, na kraju bi bilo čudo ne manje od onoga kojega se priznanje želi izbjeći. Ona doista pretpostavlja da su različite osobe, u različitim situacijama i mjestima, sve imale istu halucinaciju. Imaginarna viđenja dolaze obično onome tko ih čeka i silno želi, ali apostoli nakon događaja Velikoga petka nisu više ništa očekivali.

Ali ostavimo po strani činjenicu uskrsnuća i govorimo malo samo njegovu značenju, o onome što sv. Pavao definira kao "moć uskrsnuća". Kristovo je uskrsnuće, za duhovni svijet, ono što je bilo za fizički svijet, prema jednoj suvremenoj teoriji, početni Big-bang: takva eksplozija energije koja je svemiru utisnula onaj pokret širenja koji traje još i danas, u razmaku od milijardu godina. Oduzmi Crkvi vjeru u uskrsnuće i sve se zaustavlja i gasi, kao kad u kući nestane električne energije. Sv. Pavao piše: "Ako ustima svojim priznaješ Isusa Gospodina i srcem svojim vjeruješ da ga je Bog uskrisio od mrtvih, bit ćeš spašen" (Rim 10, 9).

"Vjera kršćana jest uskrsnuće Kristovo" (sv. Augustin). Svi vjeruju da je Isus umro, također i pogani, agnostici to vjeruju. Ali samo kršćani vjeruju da je i uskrsnuo i nije netko kršćanin ako to ne vjeruje. Uskrisujući ga od smrti, to je kao da je Bog potpisao mjenicu djelu Kristovu, u nj utisnuo svoj biljeg. "Bog je dao svim ljudima jedan siguran dokaz o Isusu uskrsavajući ga od smrti" (Dj 17, 31).

Smrt na križu ne bi bila dostatna da nam posvjedoči da je Isus uistinu Mesija, poslanik Božji? Ne, ne bi bila dovoljna! Mnogi su mučenički umrli zbog pogrešna ili upravo nepravedna razloga. Prisjetimo se brojnih ekstremista koji se žrtvuju, odvlačeći sa sobom u smrt desetke i desetke nevinih osoba. Njihova smrt služila je kao dokaz da su vjerovali u njezin uzrok, ali ne da je njezin uzrok (ili barem način kojim su ga branili) bio pravedan. Smrt Kristova posvjedočuje nam njegovu ljubav, njegovu djelatnu ljubav (jer "nema veće ljubavi od one položiti svoj život za vlastite prijatelje"), ali jedino uskrsnuće posvjedočuje njezinu istinitost, autentičnost njezina uzroka.

O sv. Serafinu iz Sarova, monahu koji je živio u Rusiji u 19. stoljeću, čitamo, kad su ga neke osobe išle tražiti u njegovu samostanu da bi mu povjerali svoje boli, on bi išao njima u susret i, već ih izdaleka, pozdravljao zanosno vičući: "Radosti moja, Krist je uskrsnuo!" Na usnama sveca te su riječi imale takvu snagu da je posjetiteljima, samo kad bi ih čuli, odlazila svaka bol iz srca i u njemu se rađala nada.

Neka to bude i naš pozdrav! Susrećući se na blagdan Uskrsa, kličimo jedni drugima, očima ako nam to nije moguće ustima: "Radosti moja, Krist je uskrsnuo!"

DRUGA USKRSNA NEDJELJA

Ako ne stavim svoju ruku u njegov bok, neću vjerovati

Dj 2, 42-47; 1 Pt 1, 3-9; Iv 20, 19-31

Danas je *Nedjelja in albis*, tj. *bijela*. Zove se tako jer su se u starini na ovaj dan novokršteni vraćali u crkvu s bijelim haljinama u kojima su bili kršteni. Evanđelje nam pripovijeda o dvama Kristovim ukazanjima koja su se dogodila u dvorani Posljednje večere. Na prvom nije bio nazočan apostol Toma. Kad su mu drugi pripovijedali što se dogodilo, on izgovori dobro poznatu izjavu: "Ako ne vidim na njegovim rukama biljega čavala i ne stavim svoj prst u mjesto

čavala, neću vjerovati.” Sada ponovno poslušajmo nastavak iz Evanđelja: “*I nakon osam dana bijahu njegovi učenici opet unutra, a s njima i Toma. Vrata bijahu zatvorena, a Isus dođe, stade u sredinu i reče: 'Mir vama!' Zatim će Tomi: 'Prinesi prst ovamo i pogledaj mi ruke! Prinesi ruku i stavi je u moj bok i ne budi nevjeran nego vjeran.'* Odgovori mu Toma: *'Gospodin moj i Bog moj!'* Reče mu Isus: *'Budući da si me vidio, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju!'*”

Isticanjem onoga što je Toma doživio Evanđelje izlazi u susret modernom čitatelju, čovjeku tehnološke ere koji ne vjeruje ništa osim onoga što može provjeriti. Predstavlja mu vjerodostojan uzor. Jednoga koji mu dosta sličići da bi ga mogao uzeti u obzir: Toma, sumnjivac, praktičar, onaj koji izjavljuje da ga neće biti lako navesti da povjeruje! Padaju nam na pamet neki kulturnjaci naših dana, koji, kad čuju da se neki od njihovih kolega približio vjeri, ostaju sablažnjeni i daju do znanja da se to njima nikad neće dogoditi. Možemo prozvati Tomom nekoga našega suvremenika među apostolima.

Tomin značaj ocrtava se u nekoliko repriza u Evanđelju i uvijek u istom svjetlu. Sjetimo se prizora uskrsnuća Lazarova. Došli su reći Isusu: “*Gospodine, bolestan je onaj kojega ti ljubiš...*” Učenici su zabrinuti zbog opasnosti (u Judeji traže Isusa da ga ubiju), i Toma kliče: “*Idimo: umrijet ćemo s njime!*” To nisu riječi onoga koji vjeruje, nego nekoga koji je izgubio nadu, koji se pomirio s najgorom sudbinom. I u tome je vrlo moderan. Toliki su spremni riskirati i život, ali ne i prepustiti se radosti vjerovanja. Riskira se život više puta dnevno: u žurbi se prelazi preko puta, trčeći se iskače iz autobusa, nerazborito se pretječe... a nema spremnosti prihvatiti tzv. “*rizik vjere*” koji bi nas spasio od smrti.

Drugi, poseban objavitelj. Na Posljednjoj večeri Isus je rekao apostolima: “*Kamo ja idem, vi znate put.*” Toma, čovjek otvoren i nenavikao svoje sumnje držati za sebe, prigovara: “*Gospodine, ne znamo kamo ideš i kako možemo znati put?*” Neobično je kako su se svaki put Tomine sumnje riješile nama na blagoslov. Ta njegova zamjedba bila je prigoda da Isus izgovori jedne od najuzvišenijih riječi čitavoga Evanđelja: “*Ja sam put, istina i život*” (Iv 14, 4-6).

Tomu je spasila patnja koja je bila u njegovu ne-vjerovanju. Tvrdoća uvjeta koje postavlja za vjerovanje (staviti ruku na bok, prst u ranu) dolazi od velika trpljenja. On je među apostolima onaj koji je žalio da nije s njime znao umrijeti, kako je svečano izjavio. Ali trpjeti zbog toga što nekoga ne ljubite znak je prave ljubavi. Trpjeti što ne možete vjerovati jest oblik nepotpune ali iskrene vjere!

Stari poznati talijanski novinar u jednom razgovoru reče: “*Stalno sam tražio Boga i nisam ga našao. Stalno sam ga tražio, jer vjerujem da vjera može dati izvanrednu snagu. Ali ne osjećam se odgovornim niti krivim zbog činjenice da je meni ta snaga nedostajala. I da sam našao Boga, pitao bih ga: Zašto mi nisi dao vjeru?*” Njemu i onima koji se nalaze u istoj situaciji, ja bih odgovorio ovako: “*Možda ti Bog nije dao vjeru zbog toga da mu ti pomogneš pročistiti vjeru onoga tko ti ju je trebao navijestiti i učiniš da on osjeti odgovornost i požuri se to učiniti. Ali ti znaš što su osjetili da odgovore ljudi kao Augustin i Pascal koji su Bogu prije od tebe postavili to isto pitanje: 'Ti me ne bi tražio, da*

me već nisi našao.' Štoviše, 'da te ja nisam već našao!' U krajnjoj liniji, željeti bez vjerovanja može biti čistijom vjerom negoli vjerovanje bez želje."

To što je Toma izustio kao apsurdan zahtjev, kao nevjerojatan izazov, formuliran u strastvenu zanosu svoga otpora: "Ako ne vidim... ako ne stavim svoj prst...", eto, Isus to prihvaća. Pušta da ga Toma pobijedi. Samo je radi njega promijenio sve svoje raspoloživosti i metode. Magdaleni je, npr., rekao suprotno: "Ne diraj me!" Isus je ljubio Tomu. Znao je da se pokazivao tako tvrdoglavim samo zato što se osjećao vrlo nesretnim. Onda se spetljao s njime, branio ga protiv samoga sebe, govorio je njegovu srcu i on je time bio sav smućen.

Kad je Toma vidio Isusa ispred sebe, odmah je shvatio kako je uvijek znao da je uskrsnuo. Dosta je dugo živio s Isusom te je znao da mora očekivati nešto slično, da se s njime uvijek događa nešto dobro, što čini blaženim, nevjerojatno kao to! Morao bi vjerovati drugima. Odbijajući vjerovati nije učinio ništa drugo nego sebi dosudio kaznu, branio se od iščekivanja koje je bilo preveć živo. Umirao je zajedno od želje i straha za vjerovanjem.

Nije za nj bilo veće kazne od one da je postigao ono što je postavio kao uvjet za svoju vjeru. Opazio je kako je izgubio pruženu prigodu. Shvatio je da je trebao dati Isusu svoju vjeru. Na kraju krajeva, ti mu dokazi nisu trebali. Pokazujući se sumnjivcem, ponašao se kao razmaženo dijete koje traži kako će postaviti svoje zahtjeve tatinoj i maminoj ljubavi za koju je savršeno sigurno.

Sada više nema volje dotaknuti. Dao bi bilo što samo da ne mora stavljati prst ili ruku u rane, da ne čuje onaj prekriveni prijekor: "Budući da si me vidio, Toma, povjerovao si. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju." I kada dodiruje, čini to iz poslušnosti, zbog pokajanja. Ne kao onaj koji se želi jogunasto osvjedočiti o nekoj stvari te se priprema da je marljivo izmjeri. To čini kao netko tko ide na hodočašće. Učinio je to što je mogao bolnije i ponižavajuće. Nadoknađivao je, sebe kažnjavao. Moderni su ga umjetnici predstavili na prvi način (tipična Caravaggiova slika na kojoj Toma teško gura svoje prste u rane). Stari slikari, oni duhovniji, iznad svega istočnjačke ikone, predstavljaju ga u stavu klanjanja, kao onoga koji bi pred Isusom htio propasti u zemlju.

Da bi tako dobro upoznao Kristovu intimnost, Toma je bio prenesen na visinu koju nitko dotada nije dosegnuo. Na više negoli Ivan, jedini kojemu je bilo dopušteno nasloniti glavu na njegove grudi, ali još uvijek vani. Prosvijetljen, Toma pada na koljena i kliče: "Gospodin moj i Bog moj!" Nijedan apostol još nije bio potaknut da mu rekne: "Bog moj!" Isus ga je toliko ljubio, ozdravio ga je tolikom slatkoćom da je taj grijeh i poniženje pretvorio u divno sjećanje. Krist tako otpušta grijehe. Od svih ljudskih grijeha on zna učiniti "slatke grijehe" (kako kaže liturgija u uskrsnomu *Exultet*), grijehe kojih se više ne sjećaš ako ne zbog divne nježnosti kojoj su oni bili prigode!

Sv. Grgur Veliki kaže da nam je Toma svojom nevjerom bio korisniji od svih ostalih apostola koji su odmah povjerovali. On je, možemo reći, prisilio Isusa da nam dade "opipljiv" dokaz istinitosti svoga uskrsnuća. Vjera u uskrsnuće okorištena je njegovim sumnjama. Crkva priznaje da je naučila mnogo i od onih koji su se protiv nje borili, izjavio je Sabor.

Kad se kritika i dijalog s nevjernicima odvijaju u poštovanju i uzajamnoj lojalnosti, vrlo su korisni. Prije svega, čine nas poniznima. Prisiljavaju nas da budemo svjesni kako vjera nije povlastica ili kakva korist za bilo koga. Ne možemo je ni nametnuti, ni dokazati, nego samo predložiti i pokazati životom. "Što li imaš što rtisi primio? Ako si, dakle, primio, što se uznosiš kao da nisi primio?", kaže sv. Pavao (usp. 1 Kor 4, 7). Vjera je u temelju dar, ne neka zasluga. I kao svaki dar ne može ne biti življena, osim u zahvalnosti i poniznosti.

Suočenje s nevjernicima pomaže nam i pročistiti svoju vjeru od nezgrapnih predodžbi. Mnogo puta ono što nevjernici odbijaju nije pravi Bog, živi Bog Biblije, nego neka njegova protufigura, iskrivljena slika Boga kojoj su doprinijeli i sami vjernici. Odbacujući toga Boga, nevjernici nas prisiljavaju, spasonosno, da se ponovno stavimo na tragove Boga živoga i pravoga, koji je iznad svakoga našega predstavljanja i tumačenja. Da Boga ne okamenimo ili banaliziramo.

Ipak ne možemo zaključiti tim, da tako kažem, neutralnim tonom svoje razmišljanje o današnjem Evanđelju. Postoji barem jedna želja koju treba izraziti: da sv. Toma nađe danas mnoge nasljedovatelje ne samo u prvom dijelu priče o njemu (kad izjavljuje da ne vjeruje), nego i u drugom, posebno završnom dijelu, u njegovu veličanstvenu činu vjere. Toma je za nasljedovanje i u nečemu drugomu. On ne zatvara vrata. Ne utvrđuje se u svom položaju, ne smatra problem riješenim, jednom zauvijek. Osam dana poslije nalazimo ga s ostalim apostolima u dvorani Posljednje večere. Da nije želio vjerovati ili "promijeniti mišljenje", ne bi tamo bio. Želi vidjeti, dotaknuti: traži. I na kraju, nakon što je vidio i rukom opipao, ne kao pobijedeni nego kao pobjednik, kliče okrenut Isusu: "Gospodin moj i Bog moj!"

Što se tiče nas vjernika, priča o Tomi potiče nas da cijenimo povlasticu koju imamo. Mi možemo vjerovati i prije nego požurimo rukom prema Bogu da ga vidimo i dotaknemo znakovima i čudesima. Možemo vjerovati "prije nego vidimo". Jednog dana, kad prijeđemo prag ovoga života, vidjet ćemo i mi rane na rukama i na boku Kristovu (Otkrivenje kaže da on i u nebu čuva znakove svoje muke) i morat ćemo kliknuti - nadajmo se na našu radost, ne na nesreću: "Gospodin moj i Bog moj!"

TREĆA USKRSNA NEDJELJA

Protumači im Pisma

Dj 2, 14a. 22-28; 1 Pt 1, 17-21; Lk 24, 13-35

Evanđelje treće uskrsne nedjelje govori o dvojici učenika iz Emausa. Moramo sebi predočiti događaj, barem njegove najvažnije točke. Uskrsno je popodne. Dvojica Isusovih učenika vraćaju se u selo. Razočarani su završetkom svoga Učitelja. Najednom im se pridružuje treći čovjek. Bio je to Isus, ali ga oni nisu prepoznali. On im pomaže shvatiti smisao onoga što se dogodilo u svjetlu Pisma. Stižu u selo. Mole stranca da se s njima zaustavi. I dok je lomio kruh,

njihove se oči otvaraju i prepoznaju ga, ali on iščezava ispred njihovih očiju. Na to dvojica govore jedan drugomu: *"Nije li gorjelo srce u nama dok nam je putem govorio, dok nam je otkrivao Pisma?"*

Želimo se zaustaviti upravo na toj točki iz Evanđelja: Pisma. Postoje dva načina približavanja Bibliji. Jedan je kad se u njoj vidi stara knjiga, puna religiozne mudrosti, moralnih vrednota, također i poezije. S toga motrišta, ona je najvažnija knjiga za razumijevanje naše zapadne kulture i hebrejsko-kršćanske vjere. To je također i najviše tiskana i najčitanija knjiga čovječanstva. "Knjiga" u pravom smislu riječi, kako joj i samo ime kaže (*Biblija* znači knjiga ili zbirka knjiga). Još i danas vidimo kako su osobe i priče iz Biblije sposobne okupiti oko sebe na televizijskim zaslonima i kazališnim daskama rekordan broj gledalaca.

Ali ima i drugi način, dosta odgovorniji, približavanja Bibliji, a to je vjerovati da ona sadrži živu riječ Božju za nas. Da je "nadahnuta", tj. da su je pisali različiti pisci, sa svim svojim ograničenostima, ali pod izravnim Božjim zahvatom. Knjiga je to vrlo ljudska i, u isto vrijeme, božanska. Govori čovjeku svih vremena, objavljuje mu smisao života i smrti. Iznad svega mu objavljuje ljubav Božju.

Sv. Augustin govorio je, kad bi sve Biblije na svijetu propale uslijed kakve poplave i kad bi ostao samo jedan primjerak, pa i on ne bi bio čitljiv osim samo jedne stranice, i od te stranice samo jedan redak; kad bi taj redak bio onaj iz Prve Ivanove poslanice u kojemu piše: *"Bog je ljubav"*, sve bi bilo spašeno. Jer tu je sažeto sve Pismo. Ono je ljubavno pismo koje je Bog poslao čovječanstvu.

To tumači kako se tolike osobe približuju Bibliji bez kulture, bez velikih studija, s jednostavnošću, vjerujući da Duh Sveti kroza nju govori i u njoj nalaze odgovore na svoje probleme, svjetlo, ohrabrenje, u jednu riječ, život. Isus je govorio: *"Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz Božjih usta."* Riječ Božja potrebna nam je za život duha kao što je kruh potreban za život tijela.

Riječ Božja "živa je i djelotvorna", tj. proizvodi ono što znači, daje ono što obećava. Ona je i "vječna" riječ. *"Nebo će i zemlja proći, ali moje riječi neće proći"*, govorio je Isus. I dvije tisuće godina povijesti dale su mu pravo: njegove riječi, daleko od toga da su prošle, žive su među nama nego ikada. Katkada nam se čini da je neka riječ napisana upravo za nas, za točno naznačenu okolnost koju proživljavamo.

Evo i vrlo poučna primjera o njezinoj jednostavnosti. Dok sam jednom držao misije među Talijanima u tuđini, dođe mi neki čovjek s ovim problemom. *"Oče, imam jedanaestogodišnjega dječaka, još nekrštena. Moja je žena postala Jehovin svjedok i ne želi ni čuti za dječakovo krštenje. Ako ga krstim, bojim se krize u kući, ako ga ne krstim ne osjećam se mirnim u savjesti. Što mi je činiti?"* Rekoh mu neka navrati dan poslije, nakon što malo razmislim i pomolim se. Idućega dana evo ti ga k meni vesela: *"Oče, našao sam odgovor! Otvorio sam Bibliju. Naišao sam na prizor o Abrahamu. Vidio sam da Abraham, kad se radilo o tome da odnese žrtvovati sina Izaka, ništa nije govorio svojoj ženi!"* Biblija

čitana s vjerom poučila ga je bolje od ijednog savjetnika! Krstio sam njegova dječaka i bio je to blagoslov za sve.

Dva se načina približavanja Bibliji koja sam spomenuo - učenjački i vjernički - ne isključuju. Dapače, moraju ići zajedno. Nužno je proučavati Bibliju, načine kako je tumačiti (ili voditi računa o rezultatima onih koji je proučavaju), da ne upadnemo u fundamentalizam, kako to čine, među ostalim, upravo Jehovini svjedoci.

Fundamentalizam se sastoji u uzimanju određenoga retka iz Biblije, kako on doslovno glasi, i primjenjivati ga na današnje situacije ne vodeći računa o različitosti kulture, vremena, i književnim vrstama u Bibliji. Vjeruje se, npr., da svijet postoji malo više od četiri tisuće godina (jer toliko godina proizlazi iz Biblije), dok znademo, po godinama starosti, da svijet postoji već više milijardi godina. Biblija nije pisana da nas uči znanosti, nego da nam pruži spasenje. U njoj se Bog prilagodio i govori na način da ga ljudi u vremenu mogu razumjeti. Nije pisao samo za ljude tehnologijske ere.

S druge strane, svesti Bibliju na objekt proučavanja i naobrazbe, a ostati neutralan na njezinu poruku, znači nju ubiti. Bilo bi to kao kad bi se neki zaručnik, nakon što je primio ljubavno pismo od svoje zaručnice, dao na proučavanje njegova rječnika, gramatike i tvorbe rečenica i na tome se zaustavio bez prihvaćanja ljubavi koja je unutra. Čitati Bibliju *bez vjere* isto je kao otvoriti neku knjigu usred mrkle noći: ne može se iz nje ništa čitati ili se barem iz nje ne može pročitati ono važno. Čitati Pismo *s vjerom* znači čitati ga u odnosu na Krista, prikupljajući, sa svake stranice, ono što se na nj odnosi. Baš kao što je on sam činio s učenicima iz Emausa.

Što možemo učiniti da bismo probili led i sami počeli otkrivati blago Pisma? Najjednostavniji je način nabaviti sebi Bibliju ili barem Evandjelje i čitati svakog dana, ili barem svako malo koju stranicu. Ulazeći u neku kuću, uvijek se obradujem kad vidim Evandjelje u kuhinji ili na ormariću kraj postelje.

Mi danas oponašamo Amerikance u načinu življenja u toliko toga - Coca Cola, Fast food, Blue jeans, Rock musica - a ne oponašamo ih u onome što imaju još važnije nama za pouku. Gotovo sve američke obitelji drže Bibliju na počasnom mjestu u svojoj kući. Ona je prvi dar koji roditelji, ako su vjernici, uručuju djeci na dan vjenčanja. Na njezine prve stranice, koje su ostavljene bijele, bilježe se lijepi i tužni životni trenuci - rođenja, smrti, krštenja, prve pričesti -, zapisuju se koraci koji su više utjecali na život, tako da je to na kraju neki dnevnik koji sadrži pravu povijest obitelji. Jedna od dragocjenosti jadne Marilyn Monroe izloženih na licitaciji i prodanih po najvišoj cijeni bila je Biblija ispunjena bilješkama pisanih glumičinom rukom.

Hvala Bogu, svakog dana sve je više osoba koje u Bibliji otkrivaju svoje sidro spasenja. Mlada udovica s troje djece povjerala mi je svoje iskustvo koje je u početku bilo strašno, ostati sama, tim više što su bili par dosta navezani međusobno. Spasilo ju je to da je otkrila riječ Božju. Katkad uvečer, kad bi se našla sama, stavljala bi Bibliju na uzglavlje na koji je redovito naslanjao svoju

glavu njezin pokojni muž. Biblija je postala njezino društvo, prijateljska *nazočnost*, ne obična knjiga.

Isus je ostao među nama na dva načina: u Euharistiji i u svojoj riječi. U obadvoje on je *nazočan*: u Euharistiji pod prilikama jela, u Riječi u obliku svjetla, istine. Riječ ima veliku prednost nad samom Euharistijom. Na pričest ne mogu pristupiti osim onih koji već vjeruju. Naprotiv, Riječi Božjoj mogu pristupiti svi, vjernici i nevjernici. Štoviše, da bi netko postao vjernikom, normalno je sredstvo za to upravo slušanje riječi Božje. "Vjera nastaje slušanjem", kaže sv. Pavao, tj. čitanjem ili slušanjem poruke spasenja otvorena srca (usp. *Rim 10, 17*).

Završimo usvajajući kao svoju molitvu poklik Evandjelju: "*Gospodine Isuse, otkrij nam Pisma; ražari nam srce dok nam govoriš!*"

ČETVRTA USKRSNA NEDJELJA

Ja sam pastir dobri

Dj 2, 14a. 36-41; 1 Pt 2, 20b-25; Iv 10, 1-10

Evandjelje IV. uskrsne nedjelje prvi je dio 10. poglavlja Evandjelja po Ivanu o dobrom pastiru. Po tome je nedjelja i prozvana "Nedjelja dobroga Pastira". Crkva nas poziva da toga dana molimo za svećenička i redovnička zvanja.

Evandeoski odlomak nosi neobično obilježje. Četiri su razdoblja, unutar kojih se u svakome primjećuje suprotstavljanje dvaju lica: jedno dobro i jedno loše. O dobrom licu kaže se: dobar je pastir ovaca, ulazi u ovčinjak na vrata, poznaje ovce, ovce ga slijede, za njih daje život. O negativnom licu kaže se: kradljivac i razbojnik, uskače preko ograde, za ovce je stranac, ovce ga izbjegavaju, krade ih i ubija.

Tko su ta dva lica? Što se tiče pozitivne ličnosti, odgovor je jednostavan: to je sam Isus. Izrael je u početku bio nomadski narod pastira. To je oblikovalo njegov mentalitet, njegove običaje i njegov jezik. Odnos pastir-stado služio je kao slika za izražavanje odnosa između naroda i njegova kralja, kao i između naroda i Boga. U pravom smislu riječi, Bog je "Izraelov pastir", koji se, u svoje vrijeme, smatrao "stodom paše njegove".

Isus je ostvarenje ideala savršena pastira, koji traži izgublenu ovcu i daje život za svoje ovce. Štoviše, u njemu je Bog sam koji je sišao da bi vodio skrb o svome stadu, kao što je obećao Ezekijelu. Prije nego je ostavio zemlju, Isus je izabrao neke ljude, apostole, da nastave njegovo poslanje. Odatle ime "pastiri" biskupima i njihovim suradnicima svećenicima.

Nasuprot tome, tko je "kradljivac" i "tuđinac"? Isus misli, na prvom mjestu, na lažne proroke i pseudo-mesije svoga vremena (kao Teuda, Juda Galilejski i, kasnije, Bar Kokhba), koji su se prodavali za Božje poslanike, za osloboditelje naroda, a zapravo nisu radili drugo doli slati narod da za njih umre.

Dovoljno je pročitati *Judejski rat* Josipa Flavija da se osvjedočimo koliko je točna Isusova analiza.

Tko su danas ti "tuđinci" koji ne ulaze na vrata, nego se kradom uvlače u ovčinjak, "kradu" ovce i "ubijaju" ih? To su isti kao i u Isusovo doba! Lažni mesije, osobe koje se prodaju za poslanike Božje, "proroci posljednjega časa", i nisu ništa drugo nego fanatični sanjari ili prefrigani iskorištavači prilika, koji špekuliraju s dobrom vjerom i bezazlenošću naroda. Već ste razumjeli, mislim na utemeljitelje ili glave vjerskih sekta koje vrve već i našom zemljom.

Kad govorimo o sektama, moramo ipak paziti da ne stavimo sve u isti koš. Evangelici i protestantski pentekostalci, npr., na stranu izolirane skupine, nisu sekte. Katolička Crkva već godinama vodi s njima ekumenski dijalog na službenoj razini, što ne bi nikad činili sa sektama. Prave se sekte prepoznaju po nekim obilježjima. Prije svega, po *sadržaju* njihova vjerovanja. Općenito ne dijele bitne točke kršćanske vjere, kao Kristovo božanstvo i Presveto Trojstvo. Ili miješaju s kršćanskim naukom nespojive strane sastojke, kao reinkarnaciju.

Ako imate kakvih sumnji u tom pogledu, preporučujem da uljudno, onome tko vam se predstavi, postavite koje vrlo precizno pitanje: "Vjeruješ li u Boga Oca, Sina i Duha Svetoga? Vjeruješ li u Isusa Krista jedinoga njegovu Sina? Častiš li i poštuješ Kristovu Majku, bl. Djevicu Mariju?", a da se ne date smutiti sve dok vam jasno ne odgovore (u razmatranje ne uzimam ni sekte koje same sebe definiraju "sotonskima", za koje ne vjerujem da ijednu od njih ih treba oglašavati).

Što se tiče metoda: oni su, doslovno, "kradljivci ovaca", u smislu da pokušavaju svim sredstvima istrgnuti vjernike iz njihove izvorne Crkve i učiniti ih pristašama svoje sekte. Često u tome prevare narod, predstavljajući se od vrata do vrata ili na ulazu u crkve kao kršćani i uvjeravajući ih kako vjeruju sve, dok je dovoljno samo malo da se možemo uvjeriti da manipuliraju Biblijom kako im se sviđa.

Redovito su nasrtljivi i polemični. Više nego da nude vlastite sadržaje, optužuju, polemiziraju, govore protiv Crkve, Gospe i općenito svega što je katoličko. U tome su sasvim oprečni Evandjelju Isusovu koje je ljubav, blagost, poštovanje slobode drugih. Evandeoska ljubav naveliko nedostaje sektama. Sam Bog u nekima od njih zauzima drugotno mjesto, jer se sve vrti oko čovjeka, njegova uspjeha i blagostanja.

Isus nam je dao siguran kriterij za njihovo raspoznavanje: "*Čuvajte se lažnih proroka što vam dolaze u ovčjem runu, a unutra su grabežljivi vuci! Prepoznat ćete ih po njihovim plodovima*" (Mt 7, 15-16). I općeniti plodovi prijelaza u sekte jesu razbijene obitelji, fanatizam, apokaliptička iščekivanja kraja svijeta, redovito poricanje činjenica i, usprkos tome, uredno posuvremenjene i ponovno predlagane.

Ni sve sekte nisu iste. Postoji i drugi tip sekta, nastalih izvan kršćanskoga svijeta, općenito uvezene s Istoka. To su "stranci". Za razliku od prvih, te nove religiozne formacije općenito nisu nasrtljive, predstavljaju se čak "u janjećoj odjeći" propovijedajući ljubav prema svima, prema prirodi, za istraživanje

osobne dubine. Često su to sinkretističke tvorevine, tj. spoj sastojaka različitih religioznih podrijetla.

Oni koji se puste tim pseudo-mesijama da ih uvjere neizmjereno su duhovno kažnjeni time što gube Isusa Krista i s njime "život u izobilju" koji je on došao donijeti. Mnoge su od tih sekta opasne i za mentalno zdravlje i za javni red. Događaji koji se ponavljaju kao plagijati i kolektivna samoubojstva upozoravaju nas kamo može odvesti fanatizam kojega sektaškoga glavara. Opasnost je konstitucionalna, tj. ovisi o strukturi same sekte. Ona općenito za glavara ima utemeljitelja ili nekoga neosporna vođu koji ne odgovara nikome za ono što je učinio, niti ga tko kontrolira. Članovi su potpuno podložni interesima i samovolji jedne osobe, koja je češće sve više negoli uravnotežena. Neki su od njih na taj način stvorili istinska i prava financijska carstva.

Kome ja ovo govorim? Ne utemeljiteljima ili glavama sekta. Za njih će više koristiti molitva ili, najviše, primjena zakona, negoli razmišljanje. Moj govor upravljen je "ovcima". Isus je govorio o svojim ovcama: "*Za tuđincem ne idu, nego bježe od njega, jer tuđinčeva glasa ne poznaju.*"

Bio je prevelik optimist, jadni Isus! Na žalost, ovce danas često čine sasvim suprotno. Slijede prvoga koji im dođe pripovijedati da je primio određeno posebno poslanje s neba da spasi svijet, nova poruka, tajna, strašna... Mnoge od sekta završavaju sa svojim utemeljiteljem, ali u međuvremenu kolike li štete i koliko posijana kukolja!

Kad se govori o sektama, moramo izreći i jedan *mea culpa*, posebno mi svećenici i pastiri Crkve. Vidi se da nismo bili sposobni nastaviti djelo Dobrog Pastira. Često ljudi završavaju u sekti zbog potrebe topline i ljudske potpore zajednice, što nisu našli u svojoj župi. Istinito je i to da su završili u sektama najčešće kršćani koji su uvijek živjeli na rubu života Crkve, bez brige da bolje upoznaju kršćansku vjeru i da je njeguju, a to često ne ovisi samo o svećenicima.

Što reći ovcama Crkve na zaključku ovoga kratkoga govora o sektama? Dopustite mi to izreći s nekoliko Danteovih stihova koji se čine kao da su napisani upravo s tim ciljem.

*"Kršćani, srca ne budite laka!
Ne bud'te pero što na vjetru plovi;
ne drž'te da vas pere voda svaka!
Imate Zavjet i stari i novi,
i pastir Crkve vodit će vas k tomu,
nek su vam za spas dosta vođi ovi.
Kliče l'zla žudnja drugo od vas komu,
budite ljudi, a ne ovce lude.*

(*Raj*, V. 72-80).

Od našega starog Dantea možemo prihvatiti i taj tako iskren način izražavanja.

PETA USKRSNA NEDJELJA

Ja sam put, istina i život

Dj 6, 1-7; 1 Pt 2, 4-9; Iv 14, 1-12

U Evanđelju V. uskrsne nedjelje susrećemo jednu od jačih i apsolutnijih tvrdnji čitavoga Novog zavjeta. U odgovoru na Tomino pitanje o putu kojim ići Ocu, Isus odgovara: "*Ja sam Put i Istina i Život: nitko ne dolazi Ocu osim po meni.*"

Isus se proglašava posljednjim *ciljem* naše opstojnosti i *putem* kojim se on postiže. Mogli bismo u vezi s time razviti beskrajna razmišljanja. Ima među njima jedno koje mi se čini posebno suvremenim. Što misliti o drugim religijama u svjetlu tih Isusovih riječi? Danas nas taj problem dira izbližega jer ostale religije nisu više daleke stvarnosti drugih kontinenata. S pokretljivošću koja karakterizira moderni svijet i sa seljenjem, religije nisu više zemljopisno podijeljene kao nekoć.

Postavit ćemo sebi tri pitanja: što kršćanstvo misli samo o sebi? Što misli o drugim velikim religijama? Je li moguć dijalog i suradnja među kršćanima i pripadnicima drugih religija?

Najprije *ono što kršćanstvo misli o sebi samu*. Za razliku od židovstva iz kojega je rođeno, kršćanstvo se proglasilo od samog početka sveopćom religijom, tj. nije vezano uz jedan narod, jednu rasu, nego je određeno svim ljudima. Isus je ostavio svojim učenicima ovu naredbu: "Idite i učite sve narode, krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga" (Mt 28, 19).

Ne samo religija otvorena svima, u koju *mogu* svi ući, nego i religija u koju svi, prema kršćanskoj objavi, *moraju* (u smislu da "su pozvani") ući. Doista je pisano da izvan Isusa: "*Spasenja nema ni po jednom drugom, jer je pod nebom to jedino ime dano ljudima po kojem nam se treba spasiti*" (Dj 4, 12). Pismo je predstavilo Isusa kao "*jedinoga posrednika između Boga i ljudi*" (1 Tim 2, 5). Ne između Boga i ove ili one klase ljudi, nego svih ljudi, čitavoga čovječanstva.

Na čemu se temelje tako apsolutne tvrdnje? Na činjenici da je u Kristu Bog u osobi koja je pošla u susret ljudima, koji je sišao među njih postajući tijelom. Ne, dakle, neki običan poslanik ili prorok. To tvori dio najvažnije jezgre kršćanske vjere. Već je u starini bilo onih koji su govorili: "Nije moguće doći do apsolutne Istine samo jednim putem; različiti su putovi mogući i potrebni." To je istina, odgovarao je sv. Augustin, osim ako se Istina sama ne učini putom, kao što se dogodilo s Kristom. Budući da je Bog, on je *istina i život*; postajući čovjekom postao je također *put* kojim se dolazi istini i životu.

Isus je zahtijevao za sebe tu univerzalnost i apsolutnost i, uskrsavajući od mrtvih, Bog Otac zajamčio je te njegove zahtjeve, stavio je na njih svoj pečat. Ali najveći je dokaz onaj koji imamo unutar nas samih: koliko netko više poznaje Isusa, više shvaća da je on uistinu put, istina i život. Sam ga dodiruje rukom.

Dolazimo na drugu točku. *Što onda misliti o drugim religijama?* U pogledu toga, u kršćanskoj misli zbilja se jasna evolucija, kojoj su pogodovala moderna dostignuća o toleranciji i vjerskoj slobodi. Promjena je našla svoj izraz

na II. vatikanskom saboru u dokumentu *Nostra aetate*. U njemu su razmotrene različite religije svijeta po redu njihove veće i manje veze s kršćanstvom, u onome što imaju pozitivno i uvijek s velikim poštovanjem.

Prije svega, spominje se hinduizam i budizam. U *hinduizmu*, kaže se, ljudi traže oslobođenje od muke preko oblika asketskog života i duboke meditacije. U *budizmu* se prepoznaje korjenit nedostatak ovoga materijalnog svijeta i poučava se način na koji se postiže savršeno oslobođenje i prosvjetljenje.

Bliži je kršćanskoj vjeri *islam* ukoliko je jednobožička vjera, koji vjeruje u jedinoga i osobnoga Boga, kojemu uči da se treba podložiti s pobožnošću. Još je bliži napokon *hebraizam* s kojim kršćanstvo dijeli zajedno vjeru u istoga Boga Abrahamova i spise Staroga zavjeta. Prema izrazu koji je upotrijebio Papa za pohoda rimskoj sinagogi, Hebreji su upravo naša "starija braća".

Neko vrijeme kršćani su bili uvjereni kako "izvan Crkve nema spasenja" i da se jedino kršteni mogu spasiti. Sad više nismo tako kategorični. Zadržavamo da je Isus Krist redoviti put spasenja, da je njegova otkupiteljska smrt objektivno okajala grijeha svih i pomirila čitavo čovječanstvo s Bogom. Svejednako, uvjereni smo da milost Kristova djeluje i izvan redovitih kanala koji su krštenje i prijanjanje uz Crkvu. Oni koji, ne poznajući Evandjelje, žive u skladu s glasom savjesti i po načelima vlastite religije i pomažu bližnjega mogu biti ujedinjeni Kristu više od tolikih krštenih kršćana koji ne žive posve u skladu sa zahtjevima vlastitoga krštenja.

Bog se služi upravo "sjemenkama istine" i svetim obredima prisutnima u različitim religijama da bi do njihovih pripadnika došla dobra otkupljenja Kristova i privela ih spasenju. U tome su utemeljitelji drugih religija igrali i još uvijek igraju, kod odnosnih naroda, zadaću analognu onoj Mojsija i Zakona u Starom Zavjetu: onu da budu preteče Kristove, da mu pripreve, na neki način, putove, kao što je to činio Ivan Krstitelj.

Možemo dakle reći da postoji spasenje izvan Krista, iako ne bez Krista; postoji spasenje izvan Crkve, iako ne neovisno o Crkvi. Na neki način "poznat samo Bogu", Duh Sveti puše i izvan vidljivih granica Crkve. Bog "hoće da se svi ljudi spase" i on je dosta mudar i svemoguć za ostvarenje onoga što hoće. To je ono što znamo sa sigurnošću i što nam danas daje ozbiljnost i optimizam kad mislimo na sve koji žive izvan kršćanskog obzora.

Sada treća točka. *Je li moguć dijalog?* Kako pomiriti te kršćanske sigurnosti s današnjim nužnim religioznim pluralizmom i sa svetim načelima tolerancije i poštovanja uvjerenja drugih? Ja mislim da se *pluralizam* ne sastoji u držanju da su sve religije jednako dobre i istinite (to bi prije bio vjerski *relativizam* koji u korijenu uništava svaku religiju), nego se sastoji u priznavanju svakomu pojedinomu prava da drži istinitom i definitivnom vlastitu religiju.

Sve vjere moraju uživati slobodu predlaganja, u odnosu na zakone različitih zemalja, svoje poruke ljudima, puštajući svakoga slobodna da odluči hoće li je prihvatiti ili neće. To je danas općenito i pomirujuće držanje kršćanskih zemalja (koje, na žalost, ne nalazi uvijek odgovarajuće u zemljama drugih religija).

Ono čega se treba odreći nisu dakle vlastite sigurnosti vjere, nego netolerantne metode njezina ispovijedanja i promicanja koje su proizvele tolike štete. I mi smo kršćani u prošlosti imali pomanjkanja što se toga tiče, posebno u pogledu Hebreja. Danas nam nije teško priznati da to nije obrana Evanđelja, nego njegova izdaja. Jer Evanđelje propovijeda suprotno: sveopće bratstvo, ljubav i prema neprijateljima. Prema Evanđelju, vrhunski je ideal dati život za vjeru, ne ubiti nevjernika.

Je li samo to što različite religije mogu učiniti? Ne ratovati međusobno i odreći se svakoga "svetog" rata? Ne, postoji široko polje na kojemu religije mogu pozitivno surađivati na dobro čovječanstva. Prije svega, da drže živim osjećaj za Boga, za molitvu i otajstvo, u svijetu koji stalno teži da sve više potone u materijalizam i riskira da se duhovno uguši; da riješe etničke tenzije, zajednički rade za mir, na spašavanju stvorenoga, na ujednačenijoj raspodjeli bogatstava i zemaljskih izvora među narodima.

I kad se govori o različitim religijama, treba nastojati više oko onoga što ujedinjuje negoli što dijeli. To je bila poruka koju je Ivan Pavao II. htio uputiti svijetu famoznim molitvenim susretom poglavara većih religija u Asizu 1986., a to je ono što se ne umara promicati svim svojim pothvatima i putovanjima.

Ne samo to, nego ima također i prostora u kojemu možemo učiti jedni od drugih. Suočavanje i dijalog s članovima drugih religija tako nam često pomažu prihvatiti bolje sadržaje same naše vjere, kao i naše nedosljednosti. Obogaćuju religioznu baštinu svakoga od nas. Svojim životom i svojim idealom nenasilja, Gandhi je naučio toliko toga i nas kršćane. Shvatio je i vrednovao prije od nas važnu točku Evanđelja.

Isti Gandhi jednom je rekao kako ga je Isus Krist očarao, ali da su mu kršćani zadavali strah. Nije on jedini tako osjećao, a, na žalost, ne možemo im reći da su imali krivo. Suočenje s drugim religijama potiče nas, dakle, na kraju krajeva, da budemo ponizniji, ne više obijesni. I to je jedan rezultat tako važan da blagoslivljamo Boga da živimo u vremenu u kojemu je takvo suočavanje postalo ne samo moguće, nego nužno.

ŠESTA USKRSNA NEDJELJA

Postati tješitelji

Dj 8, 5-8. 14-17; *I Pt* 3, 15-18; *Iv* 14, 15-21

Približavamo se blagdanu Duhova. Bogoslužje nas počinje na nj pripravljati. Prvo čitanje, iz *Djela apostolskih*, govori nam o Duhu Svetomu. U Samariji su mnogi prihvatili kršćansku poruku. Dvojica apostola dolaze iz Jeruzalema da to provjere i ne oklijevaju povesti računa o nečemu: ljudi su bili pravilno kršteni, ali ne pokazuju nijedan od znakova koji su obično pratili dolazak Duha Svetoga: radost, zanos, čudesni znakovi... Onda apostoli obaviješe čin koji je naviještao naš suvremeni sakrament krizme: "*Tada polagahu ruke na njih i oni primahu Duha Svetoga.*"

U Evanđelju Isus govori učenicima o Duhu karakterističnim izrazom Tješitelja: *"I ja ću moliti Oca i on će vam dati drugoga Branitelja da bude s vama zauvijek: Duha Istine."* Malo izvan današnjeg odlomka, vraća se na istu temu govoreći: *"Te sam vam stvari rekao kad sam bio među vama. Ali Tješitelj, Duh Sveti kojega će Otac poslati u moje ime, on će vas poučiti u svemu i podsjetit će vas na sve ono što sam vam rekao."*

Paraklet, grčki izraz, znači sad tješitelja, sad branitelja, sad oboje zajedno. Primijenjeno na Duha Svetoga, taj naslov tvori pristanište teme koja je nazočna u čitavoj Bibliji. U Starom zavjetu, Bog je veliki tješitelj svoga naroda, onaj koji proglašava: *"Ja sam tvoj tješitelj"* (doslovno, u tekstu Sedamdesetorice, tvoj Paraklet!) (Iz 51, 12), onaj koji *"tješi kao majka"* (Iz 66, 13). Ta utjeha Božja ili *"Bog utjehe"* (Rim 15, 4) "utjelovio" se u Isusu Kristu koji se neizravno definira prvim tješiteljem ili Parakletom (Iv 14, 15).

On u Evanđelju viče: *"Dođite k meni svi vi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas okrijepiti"* (Mt 11, 28). Duh Sveti, prebivajući u njemu, kao i u svakoj drugoj sredini, onaj koji nastavlja djelo Kristovo i koji vodi k ispunjenju zajednička djela Trojstva, nije mogao a da se ne označi kao Tješitelj, *"Tješitelj koji će s vama ostati zauvijek"*, kao što ga označuje Isus.

Sve to nije dovoljno za tumačenje zašto Ivan u svom Evanđelju nastoji toliko oko naslova Paraklet. On duguje svoj nastanak i svoju važnost također i iskustvu. Čitava Crkva, nakon Uskrsa, živo je i snažno iskusila Duha kao tješitelja, branitelja, saveznika u izvanjskim i unutarnjim poteškoćama, u progonstvima, parnicama, u životu svakog dana.

U *Djelima apostolskim* čitamo: *"Crkva se izgrađivala i živjela u strahu Gospodnjemu te se povećavala utjehom (paraclesis!) Duha Svetoga"* (Dj 9, 31).

Rekao sam da Paraklet može značiti dvoje: branitelj i tješitelj. U prvim stoljećima, kad Crkvu progone i kad ona prolazi kroz različite procese i osude, u Parakletu se vidi prije svega odvjetnik i božanski branitelj protiv ljudskih tužitelja. On asistira mučenicima i pred sucima na sudovima stavlja na usta riječ koju nitko nije u stanju odbiti.

Kako Crkva izlazi iz razdoblja progonstva, naglasak se pomiče i počinje prevladavati značenje tješitelja u životnim nevoljama i tjeskobama. Sv. Bonaventura suočava međusobno utjehu ljudi i Duha Svetoga i među njima vidi tri temeljne razlike.

"Utjeha je Duha istinita, savršena i razmjerna. Ona je *istinita*, jer on upotrebljava utjehu tamo gdje je treba primijeniti, tj. na dušu, ne na tjelesne nagone, oprečno onome što čini svijet, koji tješi tijelo i žalosti dušu, sličan zločestu ugostitelju koji se brine za konja a zapostavlja konjanika. Ona je *savršena*, jer tješi u svakoj nevolji; ne kao što čini svijet koji, pružajući jednu utjehu, pribavlja dvije nevolje, kao netko tko krpa stari kaput zatvarajući na njemu jednu i otvarajući dvije rupe. Ona je *razmjerna*, jer tamo gdje je nevolja veća donosi veću utjehu; ne kao što čini svijet koji u blagostanju tješi i miluje a u protivštinama ismijava i osuđuje."

Iz našega razmišljanja o Parakletu moramo sada izvući praktičan i djelatan zaključak. Nije dovoljno proučiti značenje Parakleta ni Duha Svetoga častiti ili zazivati tim imenom. Trebamo i sami postati parakleti - tješitelji! Ako je istina da kršćanin mora biti *alter Christus*, drugi Krist, jednako je tako istina da mora biti i "drugi Paraklet". To je naslov koji treba nasljedovati i živjeti, a ne samo razumjeti.

Posredstvom Duha Svetoga, u naša je srca izlivena ljubav Božja (usp. *Rim 5, 5*); tj., ljubav kojom nas je Bog ljubio i ljubav koja nas je osposobila da možemo ljubiti, u ovom slučaju, Boga i blišnjega. Primijenjeno na utjehu - oblik koji ljubav uzima pred trpljenjem ljubljene osobe -, ta Apostolova riječ govori nam nešto vrlo važno: da se Paraklet ne ograničava dati nam malo utjehe, kao mali dar, nego nas uči vještini tješnja.

Drugim riječima, Duh Sveti ne samo da nas tješi nego nas osposobljuje da i mi tješimo druge kad ustreba. To nam lijepo tumači sv. Pavao kad piše: "*Neka je hvaljen Bog i Otac Gospodina našega Isusa Krista, Otac milosrđa i Bog svake utjehe, koji nas tješi u svoj našoj nevolji tako da mi možemo svakovrsnom utjehom, kojom nas same tješi Bog, tješiti one koji se nalaze ma u kakvoj nevolji*" (2 Kor 1, 3-4).

Grčka riječ od koje dolazi ime Paraklet pojavljuje se u tom tekstu pet puta, sad kao glagol sad kao imenica. U njemu je sadržano ono što je bitno za teologiju utjehe. Prava utjeha dolazi od Boga koji je "Otac svake utjehe". Dolazi žalosnome, ali se u njemu ne zaustavlja. Njezin je konačan cilj postignut onda kada se onaj koji je iskusio utjehu služi njome da u potrebi i sam tješi druge.

Kako tješiti? To je vrlo važno. Onom utjehom kojom ga je i sam Bog utješio. Božanskom utjehom, a ne ljudskom. Ne zadovoljavajući se ponavljanjem jalovih riječi dotične prigode u kojoj se gubi tlo pod nogama ("hrabro, nemoj klonuti; vidjet ćeš da će sve završiti najbolje!"), nego prenoseći autentičnu "utjehu koja dolazi od Pisma", sposobnu "oživljavati nadu" (usp. *Rim 15, 4*). Tako se tumače čudesa koja se događaju kraj bolesnikova uzglavlja, na jednostavnu riječ ili čin, u ozračju molitve, s vjerom u nazočnost Duha. Bog je sam onaj koji tješi preko tebe. U određenom smislu, da bi bio Paraklet, Duh Sveti treba nas. On želi tješiti, braniti, poticati; ali nema usta, ruke, oči da bi "dao tijelo" svojoj utjesi. Ili bolje, ima naše ruke, naše oči, naša usta.

Naša duša može se željeti nasmijati (nekom djetetu, ženi ili mužu) ili pomilovati, ali to ne može učiniti sama od sebe; treba joj ruka da želju provede u djelo. Kao što duša djeluje, miče se i smiješi preko udova našega tijela, tako Duh Sveti čini s udovima "svoga" tijela koje je Crkva. Kad Apostol potiče solunske kršćane govoreći: "*Tješite se međusobno*" (1 Sol 5, 11), to je kao da kaže: "Postanite tješitelji" jedni drugih. Ako utjeha koju primamo od Duha ne prijeđe od nas na druge, ako je sebično želimo zadržati samo za sebe, vrlo se brzo pokvari.

Eto zašto jedna lijepa molitva, koja se pripisuje sv. Franji Asiškome, kaže: "*Da ja toliko ne tražim biti utješjen, koliko da tješim; biti shvaćen, koliko da shvatim, biti ljubljen, koliko da ljubim...*"

U svjetlu onoga što sam rekao, nije teško otkriti koji su tješitelji danas oko nas. To su oni što se sagibaju nad bolesnicima koji su pri kraju, nad bolesnima od side, koji se brinu da ublaže osamljenost starih, dragovoljci koji posvećuju svoje vrijeme posjetima u bolnicama. Oni koji se posvećuju djeci žrtvama zlorabljenja svake vrste, u kući i izvan nje. Tješitelji su i oni koji brane prava ugroženih manjina, kao što su neke indijanske populacije u Latinskoj Americi, ili koji postaju glas onih koji ga nemaju.

Mi bismo svećenici i redovnici svi morali biti tješitelji, tj. sredstva utjehe Duha, iznad svega one koja dolazi od riječi Božje, od nade, od sakramentalnog oprostjenja. Nama je svećenicima i propovjednicima upravljena danas, na sasvim poseban način, zapovijed koju je Bog davao svojim prorocima u Staromu Zavjetu: "Tješite, tješite (*parakleite*) moj narod" (Iz 40, 1).

Završimo ovo razmišljanje, recitirajući zajedno prve retke posljednice blagdana Duhova, gdje se Duh Sveti zaziva "Tješitelju tako blag":

<p><i>Dođi, Duše Presveti, sa neba nas posjeti zrakom svoje milosti. Dođi, Oče ubogih, djelitelju dara svih, dođi, srca svjetlosti.</i></p>		<p><i>Tješitelju tako blag, ti nebeski Goste drag, pun miline, hlade tih. Umornima odmore, u vrućini lahore, razgovore žalosnih.</i></p>
---	--	--

UZAŠAŠĆE GOSPODINOVO

Što stojite i gledate u nebo?

Dj 1, 1-11; Ef 1, 17-23; Mt 28, 16-20

Danas Crkva slavi blagdan Uzašašća Isusova u nebo. U prvom čitanju, slušamo anđela koji govori učenicima: "Ljudi Galilejci, što stojite i gledate u nebo? Ovaj Isus, koji je od vas uzet na nebo, isto će tako doći kao što ste vidjeli da odlazi na nebo."

Ovo je prigoda da razjasnimo što podrazumijevamo pod pojmom "nebo". Gotovo u svih naroda, nebo se poistovjećuje s boravištem božanstva. I Biblija upotrebljava taj prostorni način govora. "Slava Bogu *na visini* i *na zemlji mir ljudima*." Za razliku od Boga koji je "na visini", čovjek je na *zemlji* i poslije smrti ide *pod zemlju*, u carstvo mrtvih. S Isusom koji uskrsava od mrtvih i uzlazi na nebo, raskinuta je ta stroga podjela. S njime je prvi čovjek uzišao na nebo, a to su nada i jamstvo čitavu čovječanstvu da će uzići na nebo.

Dolaskom znanstvene ere, sva religiozna značenja pripisana riječi nebo ušla su u krizu. Nebo je prostor u kojemu se kreće naš planet i cjelokupan sunčani sustav, i ništa više. Poznata nam je izreka koja se pripisuje sovjetskom astronautu na povratku s putovanja u svemir: "Kružio sam dugo u svemiru i nigdje nisam susreo Boga!"

Važno je, dakle, pokušati razjasniti što mi kršćani podrazumijevamo kad kažemo: "Oče naš, koji jesi *na nebesima*" ili kad kažemo o nekome da je "otišao u nebo". U tim slučajevima, Biblija se prilagođuje pučkom načinu govora (to uostalom činimo i mi danas, u jeku znanstvene ere, kad kažemo da sunce "izlazi" ili "zalazi"); ali ona dobro zna i uči da je Bog "na nebu, na zemlji i na svakom mjestu", da je "stvorio nebo" i, ako ga je stvorio, ne može u nj biti "zatvoren". Da je Bog "na nebu" znači da "prebiva u nedostupnu svjetlu"; da je udaljen od nas "koliko je nebo visoko nad zemljom". Drugim riječima, da je beskrajno drukčiji od nas.

I mi kršćani slažemo se, zatim, kad kažemo da ne postoji nebo kao mjesto gdje prebiva Bog s blaženicima. U religioznom smislu, nebo je više stanje negoli mjesto. Bog je izvan prostora i vremena, a takav je i njegov raj. Kad je riječ o njemu, nema nikakva smisla govoriti iznad ili ispod, gore ili dolje. Ali time nismo ustvrdili da Bog ne postoji, da ne postoji raj. Jedino smo ustanovili da nam nedostaju kategorije kojima bismo ga sebi predstavili.

Uzmimo neku osobu slijepu od rođenja i tražimo neka nam opiše boje: crvenu, zelenu, modru... Neće nam moći reći apsolutno ništa, niti će joj tko drugi to moći protumačiti, jer se boje percipiraju jedino očima. Tako se događa i s nama u pogledu onostranosti i života vječnoga koji je izvan vremena i prostora.

To se ne događa jedino s Božjim stvarima. U nekoj mjeri, znanstvenik se nalazi u istom položaju, samo što o tome ne razmišlja. Ukoliko je beskrajn (milijarde galaksija, udaljena jedna od druge milijarde svjetlosnih godina), za nj je svemir ipak ograničen. Pa, uspijeva li možda zamisliti što je s druge strane svemira, gdje on završava? Odgovorit će: "Ništa, praznina!" Da, ali što je ništa? Ako ne uspijevamo zamisliti Boga koji je Biće, nećemo uspjeti zamisliti ni ništa. Kušajte hoćete li moći sebi predstaviti što je ništa. "Da bismo došli do ništa, treba nam toliko sposobnosti koliko da bismo došli do toga da shvatimo sve", kaže Pascal (*Misli* 72 Br.). I kad odstranimo ideju Boga i onostranosti, hoću reći da još nismo odstranili misterij svoga života. U svakom slučaju, postoji i "onostranost" svijeta, pa se moramo pomiriti sa sudbinom da živimo s nečim što nas nadilazi.

Kad danas čujem astronome kako se izjašnjavaju da im znanost ne dopušta nastaviti vjerovati u Boga, ne mogu a da ne pomislim na znanstvenike kao što su bili Galileo, Kepler, Newton i, na svoj način, Einstein. Nisu li bili dobri astronomi i znanstvenici? Što poznajemo danas bitno drukčije i više od njih? Ipak su oni imali ganutljivu vjeru u Boga. Kepler završava svoje djelo *Kozmičke harmonije* potresnom molitvom hvale Stvoritelju.

U svjetlu onoga što smo rekli, što znači proglašavati da je Isus "uzašao na nebo", kao što čini Crkva na današnji blagdan? Odgovor nalazimo u *Vjervanju*: "I uzašao na nebo: sjedi s desne Ocu." Da je Krist uzašao na nebo da "sjedi s desne Ocu", tj. da je on i kao čovjek ušao u Božji svijet; da je postao, kako kaže sv. Pavao u drugom čitanju, Gospodinom i glavom svega.

Andelove riječi: "*Ljudi Galilejci, što stojite i gledate u nebo?*" sadrže, dakle, opomenu, ako ne i prekriveni prijekor: ne treba stajati gledajući gore, u nebo, kao da otkrivaju kamo će Krist otići boraviti, nego radije neka žive u

iščekivanju njegova povratka, nastave njegovo poslanje, nose Evandjelje sve do na kraj zemlje, poboljšaju život na zemlji. On je otišao u nebo, ali bez ostavljanja zemlje. Samo je izišao iz našega vidnog polja. Upravo nam u evanđeoskom odlomku on sam jamči: "I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta." Kad se radi o nama, što znači "ići u nebo" ili ići "u raj"? Odgovara nam Pismo: znači ići prebivati "s Kristom" (*Fil 1, 23*). "*Idem vam pripraviti mjesto... da i vi budete gdje sam ja*" (*Iv 14, 2-3*).

"Nebo" shvaćeno kao mjesto počinka, vječne nagrade dobrih, stvara se u trenutku u kojemu Krist uskršava i uzlazi na nebo. Naše je pravo nebo uskrsli Krist s kojim ćemo se ići nanovo združiti i tvoriti "tijelo" nakon našeg uskrsnuća i, na provizoran i nesavršen način, već odmah nakon smrti. Dakle, Isus nije uzašao na neko već postojeće nebo koje ga je iščekivalo, nego je otišao stvoriti i svečano otvoriti nebo za nas.

Netko će pitati: a što ćemo raditi u nebu s Kristom cijelu vječnost? Nećemo li se dosađivati? Odgovaram: dosađuje li se možda netko kad je dobro i izvrsna zdravlja? Pitajte zaljubljene je li im dosadno biti zajedno. Kad nam u životu naiđe trenutak izobilne i čiste radosti, ne rađa li se u nama želja da to potraje zauvijek, da ne završi nikada? Ovdje ta stanja ne traju zauvijek, jer nema nekog objekta koji može beskonačno zadovoljiti. S Bogom je drukčije. Naš duh naći će u njemu Istinu i Ljepotu, koje nikad neće završiti promatrati, a naše srce Dobro koje se nikad neće umoriti uživati.

Htio bih završiti jednom lijepom zgodicom. U nekom srednjovjekovnom samostanu živjela dvojica monaha. Međusobno bijahu povezani velikim prijateljstvom. Jedan se zvao Rufus, a drugi Rufinus. Sve slobodno vrijeme nisu ništa drugo radili nego maštali kakav će biti život vječni u nebeskom Jeruzalemu. Rufus, koji je bio pravi majstor građevinar, zamišljao je nebo kao grad sa zlatnim vratima, urešen dragim kamenjem. Rufinus, koji je bio orguljaš, zamišljao ga je kao mjesto diljem kojega odjekuju nebeske melodije. Na kraju se dogovore: onaj koji od njih dvojice prvi umre, vratit će se sljedeće noći i utvrditi prijatelja da je tamo upravo onako kako su zamišljali. Bit će dovoljna jedna riječ: ako bude onako kako su zamišljali, jednostavno će reći: *taliter!*, tj. *baš tako*; ako bude drukčije (što je bilo nemoguće), reći će: *aliter, drukčije!*

Jedne večeri, dok je bio za orguljama, Rufinusovo se srce zaustavi. Prijatelj je bdio dršćući čitavu noć, ali ništa. Iščekivao je bdijući i posteći tjednima i mjesecima i napokon, na obljetnicu smrti, eto u snopu svjetla ulazi prijatelj u njegovu ćeliju. Videći da šuti, pita ga on, siguran u potvrđan odgovor: *taliter?* "Je li tako, istina?" Ali prijatelj krene glavom u znak nijekanja. Očajan, vikne onda: *aliter?* "Je li drukčije?" Opet znak nijekanja glavom. I napokon, kao u dahu, iz zatvorenih prijateljevih usta izlaze dvije riječi: *Totaliter aliter!* "Sasvim je drukčije!" Rufus shvaća u tren da je nebo nešto beskrajno uzvišenije negoli su ona dvojica zamišljali, da se ne može opisati, i malo nakon toga umire i on, iz želje da u nebo dođe. To je legenda, ali je njezin sadržaj pravo biblijski. "*Ono što oko nije vidjelo, što uho nije čulo, na što ljudsko srce nije pomislilo: to je Bog pripravio onima koji ga ljube*" (*1 Kor 2, 9*).

Jednoga dana, kad prijedemo prag života vječnoga, siguran sam da će i nama spontano na usne doći one dvije riječi: *Totaliter aliter!* Sasvim je drukčije! To od srca želim sebi i svima vama.

SEDMA USKRSNA NEDJELJA

Jednodušni i ustrajni u molitvi

Dj 1, 12-14; I Pt 4, 13-16; Iv 17, 1-11a

Nalazimo se u srcu devetodnevne priprave za blagdan Duhova. Jedina je to devetnica slavljena ne samo u sklopu privatne pobožnosti nego i bogoslužja. Doista, u danima između blagdana Uzašašća i Duhova sva misna čitanja kao i čitanja u Časoslovu usredotočena su na temu Duha Svetoga. Crkva želi da u sebi oživimo svake godine iskustvo prve zajednice okupljene u dvorani Posljednje večere oko Marije, u iščekivanju Duha Svetoga. Tomu cilju odgovara izbor prvoga današnjeg čitanja, koje svoj vrhunac ima u rečenici: *"Svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom, Majkom Isusovom, i braćom njegovom."*

Kako se vidi, ne radi se o nekom jednostavnom iščekivanju, nego o molitvenom iščekivanju. Molitva je njegova duša i sadržaj. Mogli bismo reći da molitva prevladava čitave ove Nedjelje. I Evanđelje nam zaista predstavlja odlomak Isusove velikosvećeničke molitve. Isus nam ne govori o molitvi, nego moli pred licem svojih učenika, pokazujući uživo kakva treba biti molitva prave djece Božje.

Ni mi se ne možemo pripremiti za blizi blagdan Duhova bolje nego razmatrajući o molitvi. Posebno želimo razmišljati o dvjema stvarima: o nerazdvojivu vezu između molitve i dara Duha Svetoga i kakva treba biti naša molitva, ako želimo da bude djelotvorna i uistinu nam postigne dar Duha.

Na Duhove se ponavlja ono što se za cijelu Crkvu dogodilo u Isusu, njezinoj glavi, u trenutku krštenja na Jordanu. *"Za krštavanja svega naroda bi kršten i Isus. Dok se molio, otvorilo se nebo, siđe na njega Duh Sveti"* (Lk 3, 21-22). Isusova je molitva otvorila nebo i učinila da siđe Duh. Krštenje bijaše Isusovi Duhovi, a Duhovi bijahu krštenje Crkve. U oba slučaja tajna leži i ključ se nalazi u molitvi. Upečatljiva je ustrajnost kojom *Djela apostolska* stavljaju u odnos dolazak Duha Svetoga s molitvom (usp. *Dj 4, 31; 8, 15*). Molitva je jedino oružje za postizanje Duha Svetoga. Šimun Mag pokušao je ići drukčijim putem, plaćanjem. Kao što znamo, mjesto moći Duha postigao je Petrovo prokletstvo (usp. *Dj 8, 18 sl.*). Svaki pokušaj i nastojanje postizanja Duha Božjega bez molitve vrsta je grijeha simonije. Isus je vezao izričito dar Duha uz molitvu: *"Ako vi, premda ste zli, možete davati svojoj djeci dobre darove, koliko će više Otac nebeski dati Duha Svetoga onima koji ga mole!"* (Lk 11, 13). Vezao ga je ne samo uz molitvu drugih, nego iznad svega svoju: *"Ja ću moliti Oca, i dat će vam drugog Branitelja"* (Iv 14, 16).

Između molitve i Duha Svetoga postoji kruženje i stalna međuovisnost. Trebamo moliti za postizanje Duha Svetoga i, u isto vrijeme, trebamo Duha Svetoga za molitvu. Duh Sveti nije samo na kraju molitve, kao njezin plod i nagrada, nego je, tajanstveno, i na njezinu početku, kao njezin pobuditelj i nadahnitelj. *“Jednako i Duh pritječe u pomoć našoj slabosti, jer mi ne znamo što da molimo”* (Rim 8, 26).

To ne smije ostati samo teorijsko i apstraktno razmišljanje. Ne bi se ništa promijenilo. Apostoli se nisu pripravljali na dolazak Duha slušajući lijepe pouke o molitvi, nego moleći! Želimo li i mi uistinu primiti Duha Svetoga? Osjećamo li se slabima i želimo li biti preobučeni u silu odozgor? Osjećamo li se mlaki i želimo biti zagrijani? Suhi i želimo biti natopljeni? Kruti i buntovni i želimo biti savijeni? Nezadovoljni prošlim životom i željni biti obnovljeni? Odgovor je: moli, moli, moli! S pjesmom vrlo popularnom među kršćanima različitih ispovijesti, recimo i mi: *“Duše Božji, siđi na mene. Rastopi me, oblikuj me, ispuni me, upotrijebi me!”*

Kad bi se neka osoba ili zajednica imala snage baciti na koljena govoreći Bogu: *“Gospodine, odavle nećemo ustati sve dok nam ne daruješ svoga Duha”*, sigurno se ne bi ustala a da ne osjeti nove Duhove. Radi se o Kristovu svečanom obećanju: *“Otac nebeski dat će Duha Svetoga onome koji ga traži.”*

Idemo na drugu točku. Kakva mora biti molitva, ako želi postići Duha Svetoga? Odgovor nam dolazi iz onoga što smo čuli u prvom čitanju. Molitva mora biti “jednodušna i ustrajna”.

Jednodušna znači složna, molitva koja se uzdiže Bogu od osoba međusobno izmirenih, koje opraštaju jedna drugoj, koje oblikuju “samo jedno srce i jednu dušu”, kao što čitamo o prvim učenicima. Duh Sveti doista je “zajedništvo”, “veza jedinstva”. Ne može sići na osobe koje nisu u zajedništvu, koje se međusobno ne prihvaćaju, koje su pune neprijateljskih sudova i predrasuda jednih protiv drugih. Bilo bi to kao traženje Duha Svetoga da se i on podijeli. Duh Sveti je za tijelo Kristovo ono što je duša za naše tijelo, govorio je sv. Augustin. Kad bi neki ud tijela, npr. ruka, htjela živjeti samostalno, odvojeno od ostatka tijela i odbacila ostale udove, što bi se dogodilo? Možda bi duša napustila ostatak tijela i ostala s rukom koja se odvojila od njege? Naprotiv, ruka bi ostala lišena duše i postala “suha” (usp. Augustin, *Govor* 267, 4). Tako se događa i nama kad se hoćemo izolirati i nekoga odbaciti. Isključujemo se iz zajedništva Duha Svetoga.

Ustrajna znači uporna, revna, koja postojano zahtijeva. To je riječ koja dolazi vrlo često kad se govori o molitvi (usp. Rim 12, 12; Kol 4, 2). *“Molite u jedinstvu s Duhom u svakoj prigodi, i k tome bdijte sa svom ustrajnošću”* (Ef 6, 18). Ta tema dolazi od Isusa, iz njegove prispodobe o nametljivoj udovici, upravo da bi uturio u glavu kako *“treba moliti uvijek i nikada ne klonuti”* (Lk 18, 1). I epizoda o Kananejki sjajna je ilustracija upornosti i ustrajnosti u molitvi.

Moliti “bez prestanka” ili ustrajno znači prije svega biti vjeran svojim vremenima molitve, ne ispuštati ih ili olako odgađati. Znači zatim ponovno uspostaviti svako nekoliko vezu s Bogom kratkim molitvama Bogu upućenima

“na način strijele” i po tome prozvanima “strelovitim”. I dandanas postoje mnogi, i laici, pa i radnici, koji imaju iskustvo neprekidne molitve, održavane mirnim i šutljivim ponavljanjem kojega kratka zaziva ili sama imena Isusova.

Naše razmišljanje o molitvi bilo bi nepotpuno kad ne bismo posvetili i malo pozornosti evanđeoskom odlomku. Isus nas, rekao sam, poučava u njemu o molitvi. Ne riječima, nego djelima, pokazujući nam uživo, kako je on molio. Njegova je molitva nenadmašiv vrhunac svake molitve. *“Isus podiže oči k nebu i progovori: ‘Oče, došao je čas: proslavi Sina svoga da Sin proslavi tebe.’”*

Tu je sadržana sva temeljna pouka. Tako započinju sve Isusove molitve u Evanđelju, sinovskim krikom izraženim vokativom “Oče!”, kojemu je, u jeziku kojim je Isus govorio, odgovarala umanjenica *Abbá!* Pada svaki osjećaj servilnosti kojemu je s lakoćom pridružena sama riječ molitva u ljudskom govoru. *“Vi niste primili duha ropstva da ponovno budete u strahu, nego ste primili duha posinjenja kojim vičemo: Abbá, Oče!”* (Rim 8, 15).

Ne samo to. Isus nas uči ne samo kojim ćemo duhom nego i za što ćemo moliti. Pokazuje za što mora biti zabrinut kršćanski molitelj: za slavljenje Boga. *“Ja tebe proslavih na zemlji... Objavio sam ime tvoje ljudima”*, tako govori Isus u molitvi koju smo slušali u današnjem Evanđelju. I u Očenašu nas uči da tražimo prije neka se sveti ime Božje, da dođe njegovo kraljevstvo, da bude njegova volja, i samo u drugom trenutku da tražimo svagdanji kruh i sve ostale stvari koje nam trebaju. *“Najprije tražite kraljevstvo Božje i njegovu pravednost, a to će vam se nadodati”* (Mt 6, 33).

Kršćanska molitva ne smije biti usredotočena na sebe samu, nego na Boga; mora biti teocentrična, a ne egocentrična. U tome su nam veličanstven primjer apostoli koji se, tek nakon što su primili Duha Svetoga i sigurno od njega nadahnuti, daju na naviještanje “velikih Božjih djela” (usp. 2, 11) na svim jezicima. I naša bi molitva trebala uzeti širok dah, morala bi staviti krila i ne puziti stalno po zemlji, između materijalnih potreba i svagdanjih tegoba. Riječima pripjevskog psalma moramo reći puni pouzdanja: *“Gospodin mi je svjetlost i spasenje: koga da se bojim?”*

Zaključimo rečenicom koja je čitav program za dane koji nas dijele od blagdane Duhova: *“Ustrajni u molitvi, s Marijom, u dvorani Posljednje večere, u iščekivanju Duha Svetoga.”*

DUHOVI

Sila odozgor

Dj 2, 1-11; I Kor 12, 3b-7. 12-13; Iv 20, 19-23

Svi smo imali prigodu promatrati ovaj prizor. Auto je u kvaru. U njemu je vozač za volanom, a otraga jedna ili dvije osobe koje mučno guraju, nastojeći da auto dostigne potrebnu brzinu da krene, ali ništa. Zaustavljaju se, brišu znoj, ponovno guraju... Zatim iznenada, neka buka, motor se pokreće, auto ide, i oni koji guraju ispravljaju se s olakšavajućim uzdahom.

To je slika onoga što se događa u kršćanskom životu. Ide se naprijed snagom guranja, s mukom, bez velikih napredaka. I misliti da imamo na raspolaganju vrlo snažan motor – “sila odozgor” - koja čeka samo da bude pokrenut. Današnji blagdan Duhova morao bi nam pomoći otkriti taj motor i kako se on pali.

Slušajući današnja čitanja možemo imati dojam prividna protuslovlja. U prvom čitanju, iz *Djela apostolskih*, govori se o dolasku Duha pedeset dana poslije Uskrsa. U evanđeoskom odlomku, Ivan nam predstavlja Isusa koji se na Uskrs uvečer ukazuje apostolima i udjeljuje im isti dar govoreći: “*Primate Duha Svetoga.*”

Postoje li dakle dvoji različiti Duhovi? U nekom smislu da. Ipak se dva izvještaja međusobno ne isključuju, nego se upotpunjuju. Odgovaraju dvama različitim načinima poimanja i predstavljanja uloge Duha koje su jednako vrijedne. Luka, koji vidi Duha Svetoga kao počelo jedinstva i sveopćenitosti Crkve i kao sile za poslanje, ističe očitovanje Duha Svetoga, ono koje se dogodilo pedeset dana poslije Uskrsa, u nazočnosti različitih naroda i jezika. Ivan, koji vidi Duha kao počelo novoga života nastala iz smrti Kristove, naglašava prva njegova očitovanja koja su se vidjela i na sam dan Uskrsa. Možemo reći da nam Ivan kaže *odakle dolazi* Duh: iz probodena boka Spasiteljeva. Luka nam kaže *kamo vodi* Duh: sve do kraja zemlje.

I simboli upotrijebljeni za govor o Duhu Svetomu također su različiti u obadva slučaja. Biblija nas voli poučavati o najduhovnijim stvarnostima služeći se najmaterijalnijim i najosnovnijim simbolima koji postoje u prirodi. Tako je učinila i za Duha Svetoga. Hebrejska riječ *ruah* na početku je imala dva značenja: *vjetra* i *puhanja* ili *daha*. Luka daje prednost simbolu vjetra koji ističe moć Duha Svetoga: “*Eto iznenada šuma s neba kao kad se dignu silan vjetar. I ispuni svu kuću u kojoj bijahu.*”

I Ivan poznaje također simbol vjetra (“Vjetar puše gdje hoće. Čuješ mu šum, ali ne znaš ni odakle dolazi ni kamo ide. Tako je sa svakim koji dolazi od Duha”: *Iv 3, 8*); pa ipak, u ovom slučaju, daje prednost simbolu daha koji podsjeća na to što je Bog učinio na početku, kad je “dahnuo” u Adama dah života: “Dahne u njih i kaže im: Primate Duha Svetoga.”

Nakon pogleda na današnja čitanja, usredotočimo se na jednu točku. Izvještaj *Djela apostolskih* započinje govoreći: “*Kad napokon dođe Pedeseti dan, svi bijahu skupljeni na istom mjestu*” (*Dj 2, 1*). Iz tih riječi izvlačimo da je Pedesetnica postojala prije... Pedesetnice. Drugim riječima, već je u judaizmu postojao blagdan Pedesetnice i za vrijeme njega sišao je Duh Sveti. Nemoguće je razumjeti kršćanski blagdan Pedesetnice, bez vođenja računa o hebrejskoj Pedesetnici koja ju pripravlja.

U Starom zavjetu postojala su dva temeljna tumačenja blagdana Pedesetnice. U početku je postojao blagdan sedam sedmica (usp. *Tob 2, 1*), blagdan žetve (usp. *Br 28, 26 sl.*), kad su se Bogu prikazivale prvine žita (usp. *Izl 23, 16; Pnz 16, 9*). Susljedno, sigurno u Isusovo doba, blagdan je bio obogaćen novim značenjem: bio je to blagdan davanja Zakona na brdu Sinaju i saveza.

Što znači da Duh Sveti dolazi na Crkvu upravo u dan u koji je Izrael slavio blagdan Zakona i saveza? Odgovor je jednostavan: da bi pokazao da je Duh Sveti novi, duhovni zakon koji zapečaćuje novi i vječni savez i koji posvećuje kraljevski i svećenički narod, Crkvu. Zakon pisan ne više na pločama kamenim nego onima od mesa, u srcima ljudi. To je ono što Luka u *Djelima apostolskim* hoće uturiti u glavu opisujući voljno silazak Duha Svetoga potezima vjetra i vatre koji su označili sinajsko bogojavljenje.

“Tko ne bi ostao pogođen tom koincidencijom i u isto doba tom razlikom? Pedeset dana broji se od slavljenja Pashe u Egiptu, do dana u koji Mojsije dobi zakon na pločama ispisanim prstom Božjim; slično, nakon što se navršilo pedeset dana od žrtvovanja pravoga Janjeta koje je Krist, Prst Božji, tj. Duh Sveti, ispuni sobom vjernike zajedno okupljene”, piše sv. Augustin.

Ta razmatranja bude u nama odmah pitanje: živimo li mi pod starim ili novim zakonom? Obavljamo li svoje vjerske dužnosti *iz prisile*, straha i običaja, ili naprotiv iz osobnog uvjerenja i gotovo *iz privlačnosti*? Osjećamo li Boga kao oca ili kao gospodara? Skupina osoba koja je prva, g. 1967., iskusi novu Pedesetnicu i tako započela katoličku karizmatiku obnovu, pomaže nam razumjeti razliku između dvaju načina življenja vjere. Radi se o pismu koje je jedan između njih napisao odmah nakon događaja nekom prijatelju: “Naša je vjera postala živa; naše vjerovanje postalo je vrsta poznavanja. Iznenada, nadnaravno je postalo stvarnije od naravnoga. Ukratko, Isus je za nas živa osoba. Kušaj otvoriti Novi zavjet i čitati ga kao da je doslovno istinito sada, svaka riječ, svaki redak. Molitva i sakramenti postali su uistinu kruh naš svagdanji, a ne uobičajeni 'pobožni čini'. Ljubav za Pisma koju nikad nisam mogla zamisliti, preobražaj odnosa s drugima, potreba i snaga svjedočenja iznad svakog očekivanja: sve je to postalo dijelom našega života. Život je postao posut smirenošću, povjerenjem, radošću i mirom.”

Zaključujem zgodicom za koju mi se čini da sadrži sok svega onoga što smo rekli. Na početku stoljeća neka obitelj s juga Italije seli u Ameriku. Nemajući više novaca za plaćanje restorana, nose sa sobom hranu za put, kruh i sir. Kako su prolazili dani i tjedni, kruh je otvrdnuo i sir se upljesnio. Sin najednom ne može više i počne plakati. Roditelji se na to malo potrude: izvade nešto sitnih novaca što im je ostalo i daju mu neka ide jesti u restoranu. Sin ode, pojede i vraća se roditeljima sav u suzama. “Kako to, sve smo potrošili da ti platimo lijep objed i ti još plačeš?” “Plačem zato što je dnevni obrok u restoranu uračunat u cijenu putovanja, a mi smo cijelo vrijeme jeli kruh i sir!”

Mnogi kršćani prođu život s “kruhom i sirom”, bez ikakve radosti i zanosa, a mogli bi imati svakog dana, govoreći duhovno, svako “dobro Božje”, sve “uračunato u cijenu” biti kršćanin: sigurnost ljubavi Božje, hrabrost koju daje njegova riječ, radost koja dolazi od iskustva Duha i zajedništva s braćom, sve sadržano i nama konkretno darovano na euharistijskoj gozbi.

Tajna za iskustvo “nove Pedesetnice”? Zove se želja! Ona je “iskra” koja upali motor o kojemu smo govorili na početku. Isus je obećao: “*Ako dakle vi, premda ste zli, možete davati svojoj djeci dobre darove, koliko će više Otac*

nebeski dati Duha Svetoga onima koji ga mole!" Moliti, dakle! Sutrašnje bogoslužje pruža nam veličanstvene izraze za to:

<p><i>Dođi, Duše Presveti... Dođi, Oče ubogih, djelitelju dara svih, dođi, srca svjetlosti.</i></p>		<p><i>Umornima odmore, u vrućini lahore, razgovore žalosnih. Dođi, Duše Presveti!</i></p>
---	--	---

BLAGDAN PRESVETOG TROJSTVA

Trojstvo, bliz misterij

Izl 34, 4b-6. 8-9; 2 Kor 13, 11-13; Iv 3, 16-18

"Milost Gospodina Isusa Krista, ljubav Boga i zajedništvo Duha Svetoga sa svima vama!" To je pozdrav koji sv. Pavao upravlja korintskim kršćanima u drugom čitanju blagdana Presvetog Trojstva. U njemu se doista spominju tri božanske osobe: Otac (Bog), Sin (Isus Krist) i Duh Sveti.

Čitav se kršćanski život odvija u znaku i nazočnosti Presvetog Trojstva. U zoru života bili smo kršteni "u ime Oca i Sina i Duha Svetoga", i na kraju, ako budemo imali milost kršćanski umrijeti, uz naše uzglavlje izgovarat će se riječi: "Pođi, kršćanska dušo, s ovoga svijeta, u ime Boga Oca svemogućega koji te je stvorio; u ime Isusa Krista, Sina Boga živoga, koji je za te trpio; u ime Duha Svetoga koji se u te izlio."

Između tih dvaju krajnjih trenutaka, smještaju se drugi, "prelazni" trenuci koji su, za kršćanina, svi obilježeni zazivom Presvetog Trojstva. U ime Oca i Sina i Duha Svetoga zaručnici se združuju u ženidbi i međusobno izmjenjuju prstenje, a biskup redi svećenike. Nekoć su u ime Presvetoga Trojstva započinjali ugovori, sudske odluke, svaki važan čin civilnoga i religioznoga života.

Presveto Trojstvo *krilo* je u kojemu smo bili začeti, jer nas je Bog izabrao prije stvaranja svijeta da budemo njegova djeca na sliku njegova Sina (usp. *Ef 1, 4*), a također je i *luka* prema kojoj svi plovimo. Ono je "ocean mira" iz kojega sve izvire i u koji se sve nanovo slijeva.

Nije, dakle, istina da je Presveto Trojstvo daleki misterij, bez ikakve važnosti za svagdanji život. Naprotiv, to su nam tri "najintimnije" osobe u životu: koliko nam god bile drage, nisu izvan nas kao supruga ili muž jedno drugome, nego su u nama. "Prebivaju u nama" (*Iv 14, 23*), mi smo njihov "hram".

Zašto kršćani vjeruju u Presveto Trojstvo? Nije li već dosta teško vjerovati da postoji Bog, pa nam je trebalo još nadodavati kako je on "jedinствен i trojствен"? Ima i dandanas nekih kojima ne bi bilo mrsko ostaviti Presveto Trojstvo po strani, pa i s razlogom da bi tako mogli lakše razgovarati s Hebrejima i muslimanima koji ispovijedaju vjeru u Boga strogo jedinstvenoga.

Odgovor je: kršćani vjeruju da je Bog trojstven, jer vjeruju da je Bog ljubav. Objava Boga kao ljubavi, što je učinio Isus, upravo je prisilila da dopustimo Presveto Trojstvo. Nije to neki ljudski izum. Ako me slijedite s malo pozornosti, ne kažem da ću vam protumačiti u čemu se sastoji Presveto Trojstvo (ono se ne može *razumski* protumačiti, upravo jer nije proizvod ljudskog *razuma*), ali vjerujem da ću vam barem pomoći da shvatite kako je "naravno" da je kršćanski Bog jedinstven i trojstven. Kako to može ne biti.

Bog je ljubav, kaže Biblija. Ako je ljubav, jasno je da mora nekoga ljubiti. Nema ljubavi u prazno, koja ne bi bila upravljena prema nekome. Dobro, onda se pitamo: koga ljubi Bog da bi on bio definiran ljubavlju? Prvi odgovor mogao bi biti: ljubi ljude. Ali ljudi, znademo, postoje od prije nekoliko milijuna godina, ne više. Prije toga tko je ljubio Boga, od trenutka kad je definiran ljubavlju? Međutim, ne može započeti biti ljubav u nekom vremenskom trenutku, jer se Bog ne može mijenjati. Drugi odgovor: prije toga ljubio je kozmos, svemir. Ali svemir postoji od prije nekoliko milijardi godina. A prije, koga je Bog ljubio da bi se mogao definirati ljubavlju? Ne možemo reći: ljubio je samoga sebe, jer ljubljenje samoga sebe nije ljubav, nego sebičnost ili narcizam, kako kažu psiholozi.

Evo odgovora kršćanske objave koji je Crkva skupila i izrekla. Bog je ljubav u sebi samu, prije vremena, jer oduvijek u sebi ima jednoga Sina, Riječ, kojega ljubi beskonačnom ljubavlju, tj. u Duhu Svetomu. U svakoj ljubavi uvijek su tri stvarnosti ili subjekta: tko ljubi, tko je ljubljen i ljubav koja ujedinjuje.

Kršćanski Bog jedinstven je i trojstven jer je zajedništvo ljubavi. U ljubavi se međuse pomiruju jedinstvo i množina; ljubav stvara jedinstvo u različitosti: *jedinstvo* nakana, misli, htijenja; *različitost* subjekata, karakteristika, i, u ljudskim granicama, spola.

Bogoslovlje se služilo izrazom *narav* da bi u Bogu označilo jedinstvo i izrazom *osoba* da bi označilo različitost. Zato kažemo da je naš Bog jedinstven u trima osobama. Kršćanski nauk o Presvetom Trojstvu nije neko vraćanje natrag, kompromis između jednobojstva i višebojstva. Naprotiv, to je korak naprijed koji je jedini Bog mogao dovršiti u ljudskom umu.

Među ostalim, to nam pomaže osvjetliti veliko protuslovlje modernog ateizma. Prema Karlu Marksu i svim modernim ateistima općenito, Bog nije ništa nego čovjekova projekcija. Bog ne bi stvorio čovjeka na svoju sliku, nego bi čovjek stvorio Boga na svoju sliku. Drugim riječima, iza izraza Bog ne bi bilo ništa drugo nego ideja koju bi čovjek imao o sebi samomu, kao netko koji bi za neku osobu zamijenio vlastitu sliku koja se zrcali u potočiću.

Sve to može biti istinito u pogledu svakog boga, ali ne kršćanskoga. Zašto bi čovjek dijelio samoga sebe na tri osobe: Oca, Sina i Duha Svetoga, ako Bog uistinu nije ništa drugo nego projekcija koju čini čovjek o samu sebi? Samo učenje o Presvetom Trojstvu najbolji je ustuk modernom ateizmu.

Je li vam se učinilo previše teško to što sam vam govorio? Niste od toga preveć razumjeli? Rekao bih: ne brinite se! Kad se čovjek nalazi na obali jezera ili mora i želi znati što je na drugoj strani, nije najvažnije izoštriti pogled i nastojati temeljito istražiti obzor, nego ući u brodicu koja vodi na drugu stranu. U

pogledu Presvetog Trojstva, nije najvažnije razmišljati o misteriju, nego ostati u vjeri Crkve koja je broдика koja vodi Presvetom Trojstvu.

Spustimo se, dakle, na kakvo praktičnije promišljanje. Presveto Trojstvo model je svake ljudske zajednice, od one najjednostavnije i osnovne, koja je obitelj, sve do sveopće Crkve. Pogledajmo upravo što neka obitelj može naučiti od trojstvenog modela. Ako pažljivo čitamo Novi zavjet, gdje se Presveto Trojstvo objavilo, zapaziti ćemo neku vrstu pravila. Svaka od triju božanskih osoba ne govori o sebi, nego o drugoj, ne privlači pozornost na sebe, nego na drugu.

Svaki put kad Bog Otac govori u Evanđelju, uvijek govori da bi objavio nešto Sinovo: "Ovo je sin moj ljubljani, njega slušajte." Ili: "Proslavio sam ga i proslavit ću ga." Kad Isus govori, govori o Ocu. Kad Duh Sveti dođe u srce nekog vjernika, ne započinje proglašavanjem svoga imena. Njegovo je ime na hebrejskom *Ruah*. Ali nas on ne uči reći: *Ruah!* Naprotiv nas uči reći *Abbá!*, što je ime Očevo, i reći *Maranatha*, što je zaziv upravljen Kristu i hoće reći: "Dođi, Gospodine!"

Pokušajte razmisliti što bi se dogodilo kad bi se taj stil prenio u život obitelji. Otac koji se ne brine da potvrdi svoj auktoritet, koliko onaj mamin. Mama koja, prije nego dijete nauči reći *mama*, uči ga reći *tata*. To je zakon ljubavi! Marija pokazuje da ga je savršeno asimilirala. Obraćajući se Isusu, nakon našašća u hramu, kaže mu: "Tvoj otac i ja žalosni smo te tražili." Ističe zaručnikovu žalost prije svoje. "Tvoj otac i ja", ne "Ja i tvoj otac".

Iako se čini da to nije ništa, koliko bi se toga promijenilo kad bi se taj stil nasljedovao u našim obiteljima i zajednicama! One bi uistinu postale odsjev Presvetog Trojstva na zemlji, mjesta gdje je ljubav zakon koji svime upravlja. Mali rajevi na zemlji.

Govorio sam u početku da nas Presveto Trojstvo prati tijekom čitavoga života. Postoji jedan mali znak koji nas podsjeća na tu nazočnost i pomaže nam da se stavimo u vezu s Presvetim Trojstvom. To je znak križa. U njemu, *činom* koji obavljamo, praveći znak križa, sjećamo se muke i smrti Kristove, dok *riječima* koje pri tom izgovaramo: "U ime Oca i Sina i Duha Svetoga", proglašavamo Presveto Trojstvo. Moramo ponovno otkriti ljepotu i djelotvornost toga maloga čina. Svaki put kad činimo lijepi znak križa, smireno i dostojanstveno, ne brzinom i napola, kao da se sramimo, povjeravamo se Presvetom Trojstvu, zazivamo njegovu zaštitu na sebe protiv unutarnjih i izvanjskih neprijatelja, ponovno oživljujemo svoju vjeru. Čudesa su se dogodila jednostavnim znakom križa.

Vrlo je lijepo vidjeti tatu ili mamu koji uče svoje dijete praviti znak križa. Taj će ih znak štititi i tamo gdje ga oni više ne stignu osobno učiniti, u tisućama opasnosti koje vrebaju na živote malenih u današnjem svijetu.

Završimo, stoga, tko hoće, čineći lijepo znak križa: "U ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Amen."

SVETKOVINA PRESVETOGA TIJELA I KRVI KRISTOVE TIJELOVO

Dva tijela Kristova

Pnz 8, 2-3. 14b-16a; I Kor10, 16-17; Iv 6, 51-59

Prije ne baš mnogo godina, blagdan Tijelova, koji je padoo četvrtkom, slavio se sasvim osobitom svečanošću: najsvečanijom procesijom u godini, s prvopričesnicima u bjelini koji su po putu posipali latice cvijeća, prozori kuća bili su urešeni svilenim tkaninama... Bila je to prigoda da kršćani javno iskažu svoju vjeru u stvarnu Kristovu nazočnost u Euharistiji.

Sada je sve skromnije i tiše. Po našim gradovima procesije su ustupile mjesto povorkama. Kad bi sve to poslužilo da nas potakne da produbimo značenje otajstva i jednoj svjesnijoj vjeri, pretvorili bismo u dobitak ono što nam se čini gubitkom. To želim pokušati učiniti u ovo nekoliko minuta. U drugom čitanju današnjeg blagdana sv. Pavao piše: *“Čaša blagoslovna koju blagoslivljamo nije li zajedništvo Krvi Kristove? Kruh koji lomimo nije li zajedništvo tijela Kristova?”*

“Euharistija je, dakle, temeljito otajstvo zajedništva. Poznajemo različite tipove zajedništva. Ono između zaručnikâ koji tvore jedno samo tijelo sigurno je vrlo duboko zajedništvo. I zajedništvo između majke i djeteta koje nosi u utrobi stvarno je vrlo veliko. Ali ni u jednomu od tih slučajeva zajedništvo ne dostiže svoj vrhunac, jer svatko ostaje sam za sebe, odijeljen od drugoga, nema fuzije. Da bi živjelo, dijete se mora odvojiti od majke, iz nje izići; ako ostaje s njome, u njezinoj utrobi, umire.

Dublje je zajedništvo ono između nas i hrane koju jedemo, jer to postaje meso našega mesa i krv naše krvi. Čuo sam majke kako govore svome malom stvorenju, dok su ga pritiskale uz grudi i ljubile: *“Toliko te volim da bih te pojela!”* Istina je da jelo nije živa i razumna osoba s kojom možemo međusobno izmjenjivati misli i osjećaje, ali pretpostavimo, za trenutak, kad bi jelo bilo živo i razumno, ne čini li vam se da bi se onda napokon imalo savršeno zajedništvo?

To se događa u euharistijskom zajedništvu. U evanđeoskom odlomku Isus kaže: *“Ja sam kruh živi koji je s neba sišao. Tko bude jeo od ovoga kruha, živjet će uvijek. Kruh koji ću ja dati tijelo je moje - za život svijeta.”*

Tu jelo nije neka obična stvar, nego živa osoba. U tom slučaju postoji najintimnije, iako najmisterioznije od svih zajedništva.

Nastojmo to malo produbiti. Gledajmo što se događa u prirodi, na području prehrane. Životno je načelo da jači asimilira nejačega. Na primjer, vegetacijski je, biljka, da asimilira mineralni, tj. soli, vodu itd.; penjući se naviše, životinjski je da asimilira vegetacijski, vol koji se hrani travom, ne obrnuto.

Kad se taj zakon prenese u odnose između čovjeka i Krista, što se događa? I tu je životno načelo da jači asimilira nejačega. Drugim riječima, Krist asimilira sebi nas, a ne mi njega sebi. To znači da se mi pretvaramo u njega, a ne on u nas. Neki je famozni ateistički materijalist rekao: *“Čovjek je ono što jede.”* Nije ni

znao da je izrekao izvrsnu definiciju Euharistije. Zahvaljujući njoj, čovjek postaje uistinu ono što jede, tj. tijelo Kristovo!

Sad se zaustavimo malo u razmišljanju. Pavao nam je rekao da je kalež zajedništvo s krvlju Kristovom, a kruh zajedništvo s tijelom Kristovim. Ali što znače riječi *tijelo* i *krv*? Za nas zapadnjake, baštinike grčke kulture, tijelo nije ništa drugo nego treći dio čovjeka, koji, sjedinjen s dušom i razumom, tvori potpuna čovjeka. Krv je zatim upravo dio jednoga dijela čovjeka, jer ona nije ništa nego sastojak tijela koje je, u ovom slučaju, sastojak čovjeka.

U Bibliji i u Isusovu načinu govora nije tako. Tijelo označuje potpuna čovjeka ukoliko živi u tjelesnoj protegi, nije čisti duh. Označuje čovjeka u čitavoj njegovoj konkretnosti, ljudski život sa svim što ga sačinjava: radosti i nade, muka i znoj. Zatim, krv je za Hebreja sjedište života (zato, ni danas, Hebreji opservanti ne jedu meso od zadavljena, s krvlju unutra, jer bi to bilo jesti život). Zato je prolijevanje krvi slikovit znak smrti.

Dakle, Isus, dajući nam svoje tijelo, dao nam je svoj život, od prvog trenutka svoga začeca u krilu Marijinu do posljednjega; dajući nam svoju krv, dao nam je svoju smrt. Dao nam je sve. Evo što znači "pričestiti se": ući u vezu sa životom Isusovim i njegovom smrću, primiti na sebe beskrajnu spasenjsku moć.

Onaj koji je u životu zapovijedao vjetrovima i moru te su ga slušali, koji je doticao gubave i oni ozdravljahu, doticao je slijepe i progledahu, uzimao je za ruku uzete i oni ustajahu: taj isti, s istom moći, sad je u tebi! Kad bismo mi kršćani otkrili što imamo u Euharistiji! Govorio je neki ateist: "Kad bih ja mogao vjerovati da je u onoj posvećenoj hostiji uistinu Bog, kao što vi kažete, vjerujem da bih pao na koljena i nikad se više ne bih ustao!" Imao je pravo.

I još više. Kako su Otac, Sin i Duh Sveti samo jedan i jedinstven Bog, posjeduju jednu istu božansku narav, gdje je Sin, Isus Krist, tu je i Otac i Duh Sveti. U Euharistiji, dakle, možemo ući u zajedništvo također i s Ocem i Duhom Svetim, tj. s čitavim Presvetim Trojstvom.

Jedna euharistijska pjesma koja mi se vrlo sviđa ima pripjev koji glasi: "Bog nam je stavio svoje tijelo među ruke!" To je istina. Ali što mi činimo od tijela Božjega? Danas je postalo uobičajeno i lako pristupati na pričest, što je vrlo dobro. Na svakoj misi nazočni se trebaju pričestiti. To nas ne bi smjelo dovesti do toga da banaliziramo Euharistiju, da na pričest pristupamo kao da se radi o običnom kruhu, s teško neurednom savješću. "Tko jede i pije, osudu svoju jede i pije ako u tome ne razabire Tijelo" (1 Kor 11, 29), opominje Apostol. Pročitajmo nastavak započetoga teksta sv. Pavla: "*Kao što je, naime, samo jedan kruh, i mi, iako mnogi, jedno smo samo tijelo: doista svi smo mi sudionici jedinstvena kruha.*"

Jasno je da u tomu drugom slučaju riječ "tijelo" ne označuje više tijelo Kristovo rođeno od Marije, nego "sve nas", mnogo veće tijelo Kristovo, Crkvu. Što to znači? Da je euharistijsko zajedništvo uvijek i zajedništvo među nama. Jedući svi od istoga jela, mi tvorimo samo jedno tijelo.

Koja je posljedica? Da ne možemo tvoriti pravo zajedništvo s Kristom ako smo međusobno podijeljeni, mrzimo se, nismo se spremni pomiriti. Ako si uvrijedio svoga brata, ako si mu učinio kakvu nepravdu i zatim ideš na pričest kao da se ništa nije dogodilo, iako pun žara prema Kristu, nalikuješ na osobu koja gleda kako prema njoj ide prijatelj koji već odavno ne vidi. Trči mu u susret, baca mu ruke oko vrata i diže se na prste da ga poljubi u čelo... Ali, dok to čini, i ne pada joj na pamet da mu gazi po nogama cipelama nabijenim čavlima. Doista, braća, posebno najsiromašniji i napušteni, udovi su Kristovi, njegove noge koje se još opiru o zemlju. Taj bi čovjek mogao reći: "Prijatelju, ti me uzalud častiš. Ljubiš mi čelo, ali mi gaziš noge!" To isto mogao bi nama reći Isus na pričesti.

Nije dovoljno ne nositi mržnju, ne biti u neslozi ni s kim, Euharistija nas uči da činimo nešto mnogo veće: da i mi dademo tijelo i krv za braću, kao Isus za nas. Misleći na osobe koje su nam povjerene (majka na članove svoje obitelji, redovnica na svoje bolesnike, svećenik na svoje vjernike), svi možemo reći s Isusom u misi, svećenik povišenim glasom, a ostali srcem: "Uzmite i jedite, ovo je moje tijelo - tj. moj život, moje vrijeme, moje snage - koje želim za vas predati." "Uzmite i pijte, ovo je moja krv - tj. moj znoj, moja muka, moje trpljenje, moja bolest - koju želim dati za vas."

Na taj način mi ne samo slavimo Euharistiju, nego postajemo euharistija, razlomljen kruh i dar jedni drugima. I jednostavan osmijeh darovan drugima poprima onda drukčije značenje: to je davanje vlastitoga "tijela", jer smijanje pripada duhu koji živi u tijelu. To je tako dragocjen dar! Kao rastvoriti vrata onome koji ti je ispred kuće i reći mu: Uđi! To je otvoriti se drugome i njega prihvatiti.

Prilikom davanja hostije svećenik kaže: "Tijelo Kristovo", a mi odgovaramo: "Amen!" "Amen" znači da, vjerujem, prihvaćam te. Sada znamo kome govorimo "Amen": ne samo Isusu, Sinu Božjemu, nego i onome koji živi kraj nas, čovječanstvu, životu. Tako slavimo blagdan Tijelova: kao blagdan života, jedinstva i ljubavi.

DEVETA NEDJELJA KROZ GODINU

Kuća na stijeni

Pnz 11, 18. 26-28; Rim 3, 21-25a. 28; Mt 7, 21-27

Tema je ove nedjelje riječ Božja, ali shvaćena ne kao riječ o ovoj ili onoj posebnoj temi, nego u sebi samoj, kao sam govor Božji. U svakom bogoslužju postoji rječnik koji tumači značenje riječi, a postoji i gramatika koja poučava kako ih rabiti. Ono što nam se tumači danas upravo je "gramatika" koju treba naučiti da bismo mogli ući u dijalog s Bogom. Već u prvom čitanju slušamo: "*Utisnite ove moje riječi u svoje srce i u svoju dušu; kao znak ih privežite na svoju ruku; neka vam budu kao zapis među očima!*"

Mnogi će se začuditi kad vide kojega brata Hebreja kad se vraća s molitve kad na njegovu čelu vide kutiju ili kožne konce koje mu vise o rukama. To je doslovno stavljanje u praksu tih Mojsijevih preporuka kao znak ljubavi i pobožnosti prema riječi Božjoj.

Kao i uvijek, prvo čitanje pripravlja na Evanđelje. Dvoje karakterizira palestinski krajolik: stijene i pijesak. U Isusovu doba svi su znali da je ludo graditi kuću na pijesku, u dnu dolina, umjesto na visini na stijeni. Nakon svake obilnije kiše stvara se doista odmah potok koji pred sobom mete kućice na koje naiđe. Isus se oslanja na to opažanje koje je možda i osobno doživio da bi sastavio današnju prispodobu o dvjema kućama, koja je kao prispodoba s dvama licima. *“Stoga, tko god sluša ove moje riječi i izvršava ih, bit će kao mudar čovjek koji sagradi kuću na stijeni. Zapljušti kiša, navale bujice, duhnu vjetrovi i sruče se na tu kuću, ali ona ne pada. Jer - utemeljena je na stijeni.”*

Savršenom simetrijom, mijenjajući samo nekolicinu riječi, Isus predstavlja isti prizor u negativu: *“Tko god sluša ove moje riječi, a ne vrši ih, bit će kao lud čovjek koji sagradi kuću na pijesku. Zapljušti kiša, navale bujice, duhnu vjetrovi i sruče se na tu kuću i ona se sruši. I bijaše ruševina velika.”*

Imamo sreću da posjedujemo komentar na tu prispodobu Kristovu u samom Novom zavjetu. To je poznati odlomak iz Jakovljeve poslanice, podijeljen u dvije slike, negativnu i pozitivnu: *“Ako tko sluša Riječ, a ne izvršuje je, sličan je čovjeku koji promatra svoje naravno lice u ogledalu; pogleda se i ode, i odmah zaboravi kakav je bio. A tko pomno promotri savršeni Zakon slobode i uza nj prione, ne kao zaboravan slušatelj, nego kao zbiljski izvršitelj, tome će biti blago u njegovu radu.”* (Jak 1, 23-25)

Različitoj sudbini dviju kuća na koje navali bujica, tu odgovara različito držanje čovjeka pred ogledalom, ali je bit pouke ista. Iz tih i drugih sličnih tekstova Pisma možemo izvući tri ”gramatička” pravila koja, zajedno, dopuštaju prihvatiti Božji govor i izvući korist od njega za nas; to su: slušati, razmišljati, prakticirati. Nemoguće je prakticirati, a da nismo slušali i razmišljali. Bez ikakve je koristi slušati i razmišljati ako ne provodimo u praksu. Te tri operacije zajedno zacrtavaju pred nama potpun put kršćanskog života koji želimo osvijetliti.

Dakle, prvi čin, *slušati*. Taj trenutak obuhvaća sve oblike i načine kojima dolazimo u vezu s riječju Božjom: slušanje Riječi za vrijeme bogoslužja, olakšano nakon Sabora uporabom narodnoga jezika, biblijski tečajevi, pisana pomoć i, nezamjenjivo, osobno čitanje Biblije.

U prvoj fazi treba izbjegavati dvije skrajnosti. Prva je suhoparan *filologizam* koji pretvara *osobno* čitanje Biblije u neosobno. To se događa kad se Biblija svodi na knjigu koju treba proučiti najnaprednijim metodama povijesne i filologijske kritike, umjesto knjige kojoj se treba približiti prije svega vjerom; na tekst kojim treba ”ovladati”, umjesto da on ovlada nama i bude nam savjetnik. To ne bi bilo više ”gledanje samih sebe u ogledalu”, kao što je preporučivao sv. Jakov, nego ograničavanje na ”gledanje ogledala”. Kao da netko provodi čitavo vrijeme ispitujući od kojega je materijala napravljen okvir ogledala ili ima li crnih točaka na njegovoj površini, a da se nikad ne ”ogleda” u njemu. Dugujemo

neizmjernu zahvalnost onima koji troše život u proučavanje Biblije i uvijek dublje pronicanje njezina smisla. Svaki put kad otvorimo Bibliju zahvaćamo punim rukama plod njihova rada. Samo ne smijemo misliti da je u tomu iscrpljen svaki naš zadatak prema Božjoj riječi. Oni su, naprotiv, tek započeli.

Druga je, ne manje teška, opasnost *fundamentalizam*. Postoje dva fundamentalizma. Jedan je dobar, a drugi loš. Fundamentalizam je dobar ako ga shvaćamo u smislu konstantnoga povratka "temeljnim" stvarima vjere; opasan je kad znači uzeti Pismo doslovno, materijalno, bez i najmanje primisli na njegov kontekst, književnu vrstu, jednom riječju zdravu hermeneutiku. To je nepoznavanje Duha da bi se ponovno palo na slovo. I, u tom slučaju, "slovo ubija" (2 Kor 3, 6). Ubija snaga poruke. Čovjek koji ima neku kulturu i kritički zahtjev neće moći drugo nego odbiti poruku koja, pod izlikom spašavanja vjere, proturječi očevidno razumu, a katkada i zdravu osjećaju. Vjera postaje vrlo lako nevažna, ako ne za pojedinca, onda barem za zajednicu. Istina je da Bog zbunjuje mudre ludošću, ali ne s "tom" ludošću!

Idemo na drugu operaciju ili "gramatičko pravilo", *razmišljati*. U Jakovljevu tekstu označena je kao "promatranje" Riječi, dugo zadržavanje pred ogledalom. U prisposobi o sijaču, Isus govori o plodnoj zemlji koja u se prihvaća sjeme Riječi i dopušta mu pustiti korijenje, u kontrastu s putom ili asfaltom gdje sjeme ostaje na površini i ptice ga zoblju. Time je preporučan isti zahtjev za razumijevanjem i prihvaćanjem slušane riječi. Sjeme koje je palo na plodno tlo jest "onaj koji sluša riječ i nju *razumije*" (Mt 13, 23). Stari su Oci to nazivali *preživljavanjem* Riječi, po sličnosti na ono što čine neke životinje koje, nakon što su proždrle hranu, vraćaju je i satima žvaču, da iz nje izvuku sve hranjive sastojke i bolje je probave.

Velike koristi dolaze od duga stajanja pred ogledalom riječi Božje. Prva je da osoba nauči samu sebe. Vidi koji je plan Božji i suoči ga s vlastitom stvarnošću; vidi ideal i izmjeri svoju izobličienost. Učinimo nešto konkretno. Otvori Evanđelje po Mateju, peto poglavlje, Blaženstva. Eto, ogledalo je pred tobom otvoreno. Počni čitati: "Blago siromasima duhom." Odmah se u tebi rađa pitanje: Jesam li ja siromah duhom? Jesam li odvojen od dobara ili sam rob Mamonin kao i svi drugi? "Blago čistima srcem": A jesam li ja čist srcem? čist usnama, očima, maštom, tijelom? Otvori Pismo, 13. poglavlje Prve poslanice Korinćanima. Drugo ogledalo: "Ljubav je strpljiva", a ja? "Ljubav ne zavidi", a ja? "Sve podnosi", a ja? Kako se vidi, to nije normalno ogledalo koje se zaustavlja na površini. "*Prodire do rastavljanja duše i duha, zglobova i moždine, i može suditi nakane i misli srca*" (Heb 4, 12). To je najbolji način ispita naše savjesti, kad želimo otići malo dalje od uzoraka što smo ih napamet naučili kao djeca.

Ali u ogledalu riječi Božje ne vidimo, srećom, samo sebe. Vidimo - i to je vrlo važno - lice Božje ili, bolje, srce Božje. Pismo je "pismo Boga svemogućega svome stvorenju; u njemu se uči poznavati srce Božje iz riječi Božjih" (Grgur Veliki, *Poslanice* IV, 31). I za Boga vrijedi Isusova izreka: "*Usta govore onim čega je srce prepuno!*" (Mt 12, 34). Bog nam je govorio u Pismu o onome što ispunja

njegovo srce, a njegovo srce ispunja ljubav prema nama. "Sva su Pisma bila napisana za to: da bi čovjek shvatio koliko ga Bog ljubi i, shvaćajući to, zapali se ljubavlju prema njemu" (Augustin, *De catechizandis rudibus* 1, 8).

Dolazimo na najvažniju operaciju: *practicirati riječ*. I u Isusovoj prisposobi i u Jakovljevu komentaru najveća oprečnost nije između onih koji slušaju i onih koji ne slušaju riječ, nego između onih koji je slušaju i provode u život i onih koji slušaju i ne provode u život. To je načelo krcato golemim posljedicama. Kaže da i danas najveća suprotnost nije između onih koji poznaju Evanđelje i onih koji ga ne poznaju, između kršćana i nekršćana, nego između onih koji ga poznaju a ne provode u život i onih koji ga provode u život, bez obzira poznaju li ga ili ne. To je smisao opomene kojom se otvara današnje Evanđelje: "Neće ući u kraljevstvo nebesko ući svaki koji mi govori: 'Gospodine, Gospodine!', nego onaj koji vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima."

To ne znači da su za kršćane najvažnija djela, a ne vjera ili milost Božja. To će reći da vjera nije autentična, da je bez osnove, ako se ne vodi briga o tome da se živi ono što se vjeruje. Prava opreka nije između vjere i djela (kako smo skloni vjerovati nakon polemika s protestantima), nego je između žive i mrtve vjere. U tome čuva svoju trajnu vrijednost poznati poziv apostola Jakova (usp. *Jak 2, 14-18*).

Kako se vidi, riječ Božja može u sebi sačinjavati kompletan put posvećenja: vodi nas kontemplaciji istine i provođenju djelatne ljubavi. To je teorijski i praktični put. Pravo su Oci govorili o "dvama stolovima" za kojima se možemo hraniti u ovom životu: stol kruha i stol Riječi. Istu obvezu za primanje Euharistije morali bismo naglasiti i za primanje Riječi. Ako osjećamo potrebu očistiti se prije nego idemo primiti pričest, morali bismo osjećati istu potrebu prije važna sastanka s riječju Božjom. Oko toga nastoje, gotovo istim riječima, poslanice i Jakovljeva i ona Petrova: "Zato odbacite od sebe svaku prljavštinu, zadnji ostatak zloće, i ponizno prihvatite u vas usađenu Riječ koja može spasiti vaše duše" (*Jak 1, 21*; usp. *1 Pt 2, 12*).

Istu briga da ne pustimo da nam na zemlju padne ijedan komadić tijela Kristova u pričesti morali bismo imati i da ne pustimo da padne u prazno nijedna riječ Božja koju slušamo. Završavam jednim veličanstvenim Origenovim tekstom o tome: "Vi koji obično uzimate udjela u božanskim otajstvima, kad primate tijelo Gospodinovo čuvate ga sa svom pomnjom i svim poštovanjem, da nijedna mrvica ne padne na zemlju i ne izgubi se ništa od posvećenog dara. Uvjereni ste - i s pravom - da je grijeh pustiti da padne koji dio iz nemara. Ako ste za čuvanje njegova tijela - i pravo je - toliko pomnivi, držite li da je manji grijeh zanemariti njegovu riječ?" (*Homilije o Izlasku, XIII, 3*).

DESETA NEDJELJA KROZ GODINU

Nisam došao zvati pravednike

Hoš 6, 3-6; Rim 4, 18-25; Mt 9, 9-13

Ima nešto ganutljivo u današnjem Evandjelju. Matej nam ne pripovijeda što je Isus rekao ili učinio jednoga dana nekome, nego što je rekao i učinio osobno njemu. To je autobiografska stranica, priča o susretu s Kristom koji je promijenio njegov život. "Isus, prolazeći, ugleda čovjeka zvanog Matej gdje sjedi u carinarnici. I kaže mu: 'Pođi za mnom!' On usta i pođe za njim."

Caravaggio (i umjetnici nam pomažu razumjeti nešto o Evandjelju!) nam je ostavio poznato platno o tom prizoru. Budući apostol sjedi za stolom. Osim novca, iznad njega se vide pisaljka i tintarnica (služit će mu jednog dana u drugu svrhu!). Od Kristova lica polazi svjetlo. Slijedi pokret njegove ruke i pada obasjavajući lice Matejevo i ostalih koji sjede s njime za poreznim stolom. Sugestivan je to način koji govori kako izvanjski poziv prati unutarnje svjetlo. Uostalom, bez toga je neprotumačiva spremnost kojom se Matej "ustaje", ostavlja sve i slijedi Krista, bez potrebe da išta objasni. Nevidljivi dijalog između Krista i budućeg apostola sav je povjeren gestama odnosnih ruku. Ruka Kristova, koji je na nogama, pruža se prema Mateju, više u znak izabranja negoli zapovijedi (nikakav prst nije ispružen prema Mateju, nego samo ruka!). Tome činu odgovara Matejev koji prinosi ruku prsima, kao da se iznenađuje pozivu i kaže: "Ja? Jesi li siguran da hoćeš upravo mene?"

Taj prizor nije donesen u Evandeljima zbog osobne važnosti koju je zauzimao Matej, iako o tome izvješćuju i Marko i Luka, zovući Mateja njegovim drugim imenom Levi (usp. *Mk 2, 14; Lk 5, 27*). Važnost se pridaje onome što slijedi nakon poziva. Matej želi prirediti "veliku gozbu u svojoj kući", kao oproštaj od bivših kolega s posla, "carinika i grešnika". Neizbježna reakcija farizejâ i Isusov odgovor: "*Ne treba zdravima liječnika, nego bolesnima. Hajdete i proučite što znači: Milosrđe mi je milo, a ne žrtva. Ta ne dođoh zvati pravednike, nego grešnike.*"

Da je to vrhunac odlomka, i za bogoslužje, to pokazuje činjenica da je ono anticipirano u prvom čitanju, gdje nalazimo Hošein tekstu koji Isus navodi u svom odgovoru: "*Ljubav mi je mila, a ne žrtva, poznavanje Boga, ne paljenice.*"

Mi smo navikli da su nam riječi Evandjelja predviđene i naravne, i onda kad su one objektivno "sablažnjavajuće" te bi morale u nama pobuđivati pitanja. Bi li Bog volio više grešnike od pravednika? Čemu onda Zakon i zapovijedi? To su uznemiravajuća pitanja koja nas vode da otkrijemo, katkada, oslobađajuće odgovore Evandjelja.

Tumačenje je Isusove rečenice jednostavno. Isus nije došao zvati pravednike (kao da su pravednici postojali prije njega i bez njega), nego je došao činiti pravednike. To je providonosna koincidencija da, ovih nedjelja, čitamo poglavlja Poslanice Rimljanima gdje je ta Kristova pouka našla svoju punu formulaciju. U drugom čitanju prošle nedjelje Pavao je govorio:

“Ne, nema razlike! Svi su zaista sagriješili i potrebna im je slava Božja; opravdani su besplatno, njegovom milošću po otkupljenju u Kristu Isusu. Njega je Bog izložio da krvlju svojom bude Pomirilište po vjeri” (Rim 3, 22-25).

U današnjem drugom čitanju on tvrdi da je Krist “predan za opačine naše i uskrišen radi našeg opravdanja”, tj. da nas sve od grešnika učini pravednicima.

Isus ne niječe da je prije njega postojala neka pravednost, “pravednost koja proizlazi od opsluživanja zakona” (Fil 3, 6); priznaje dragovoljno takvu pravednost farizejima, i njih zato nastavlja zvati, bez ironije, “pravednicima”. Jedino traži da im protumači kako ona nije dovoljna za spasenje jer ne može dati života. Morala je služiti samo da oni “požele milost” i prepoznaju je u trenutku njezina dolaska. Budući da je taj cilj promašen, preoblikuje se u pseudopravednost, pravednost koja gubi mjesto da spašava. Bijaše to drama Kristovih protivnika; o njima Apostol kaže tužno da “ne poznajući Božju pravednost, nastoje ustanoviti svoju vlastitu” (Rim 10, 3).

Ako je “grešnikovo opravdanje” tako važno i životno, moramo se truditi shvatiti u čemu se sastoji i kako se događa. Zbiva se “posredstvom vjere”. Neka osoba čuje da se proglašava kako je Krist umro za njezine grijehe, baš njezine, to vjeruje i svoj život povjerava njemu, prepoznaje u njemu svoga Spasitelja. U isto vrijeme Duh Sveti “uvjerava ga u intimnost grijeha”; osoba se kaje, počinje gledati svoj život u drugom svjetlu, osjeća se kao da se preporuča, uskrsava. To znači “umrijeti s Kristom i uskrsnuti s njime”.

Neka je osoba opisala kako se ta promjena događa u njezinu životu. Otišla je protiv svoje volje slušati lekciju koja se držala jedne večeri u Londonu o Posanici Rimljanima, kad se, najednom (zbog daljine vremena ne sjeća se točnog sata) u njoj dogodilo nešto neobično: “Okolo sam i četrdeset pet, dok se čitao opis promjene koju Bog čini u srcu, preko vjere u Krista, osjetih kako se moje srce neobično pali, osjetih da sam ponovno stavljao u Krista i samo u njega, povjerenje svoga spasenja, i bi mi darovana sigurnost da je on oduzeo moje, baš moje grijehe, i da me spasio od zakona grijeha i smrti.” Nakon što se vratio kući, shvatio je da se njegovo srce uistinu promijenilo: dolazilo mu je spontano oprostiti svima koji su prouzročili njegova trpljenja, štoviše, za njih je molio i osjećao da ih ljubi. Radi se o Johnu Wesleyu, utemeljitelju Metodističke crkve.

Nije li to ono što se, prema katoličkom učenju, dogodilo za nas na krštenju? I što nam preostaje činiti? Odgovaram: ništa i sve. Ostaje da obnovimo u životu, kao odrasli, slobodno i svjesno, ono što se podrazumijevalo na krštenju. Ostaje, da tako kažem, dodati svoj potpis, ali osobno, ne više samo preko usta roditelja ili kumova. Da bi neki ugovor bio valjan, mora na njemu biti potpis obojice ugovaratelja. Sve dok nedostaje jedan od potpisa, ugovor ne vrijedi. Radosni smo jer znamo da drugi ugovaratelj, Krist, nikad nije povukao svoga potpisa, a u kojemu god trenutku života mi odlučimo hoćemo li dodati svoj, ugovor postaje “valjan”. Kršćanski život poprima novu snagu, novo svjetlo, postajemo nova stvorenja.

Sve to vidimo već u Matejevju životu. Susret s Kristom, od “carinika i grešnika” njega je “opravdao” i opravdavajući ga, od njega učinio novu osobu,

apostola Kristova. Da je ostao ubirač poreza, Caravaggio (da imenujemo najmanju od njegovih slava) se ne bi zanimao za njega, svijet ne bi niti znao da je postojao neki Matej zvani i Levi.

Preostaje nam još rasvijetliti jednu tamnu točku. U svjetlu onoga što smo rekli, što znači Hošeina rečenica, koju je preuzeo Krist: "Ljubav mi je mila, ne žrtva"? Možda da je uzaludna svaka žrtva i mrtvljenje, a da je dovoljno ljubiti da sve bude na mjestu? Ima i onih koji to tako tumače i druge tako uče. Od toga se tumačenja može doći dotle da odbacimo sav asketski vid kršćanstva, kao ostatak ojađujućeg ili manihejskog mentaliteta, danas nadiđenoga.

Ponovno jedno uznemiravajuće pitanje postaje prigoda za sjajno otkriće. Prije svega, treba zamijetiti duboku promjenu pogleda u prijelazu od Hošee do Krista. U Hošee se izreka odnosi na čovjeka, na ono što Bog hoće od njega. Bog hoće od čovjeka ljubav i poznavanje, ne izvanjske žrtve i paljenice životinja (ta je misao razvijena u današnjem Pripjevnom psalmu). Na Isusovim ustima izreka se, naprotiv, odnosi na Boga. Bog ne traži od čovjeka ljubav o kojoj se govori, nego je daje čovjeku. "Milosrđe mi je milo, a ne žrtva", hoće reći: hoću upotrebljavati milosrđe, ne osuđivati. Njezin je biblijski ekvivalent riječ koju čitamo u Ezekielu: "Neću smrti grešnikove, nego hoću da se obrati i živi." Bog ne želi "žrtvovati" svoje stvorenje, nego ga spasiti.

Tom precizacijom bolje se razumije također i Hošeina izreka. Bog ne želi žrtve "pod svaku cijenu", kao da bi se radovao da nas vidi da trpimo; ne želi ni žrtvu učinjenu da bi stekao prava i zasluge pred njim ili zbog loše shvaćena smisla dužnosti. Ipak želi žrtvu koju traži njegova ljubav i opsluživanje zapovijedi. "Ne živi se u ljubavi bez boli", kaže *Nasljeduj Krista*, a to potvrđuje i samo svagdanje iskustvo. Nema ljubavi bez žrtve. U tom smislu Pavao nas opominje da čitav život učinimo "žrtvom živom, svetom i Bogu zahvalnom" (*Rim* 12, 1).

Dobre su i žrtva i milosrđe, ali i jedna i druga mogu postati loše ako su slabo razdijeljene. Dobre su ako se (kao što je Krist učinio) bira žrtva za sebe, a milosrđe za druge. Obadvije postaju loše ako se čini suprotno: bira se milosrđe za sebe, a žrtva za druge. Ako je netko popustljiv prema sebi i strog prema drugima, uvijek spreman ispričati sama sebe, a biti nemilosrdni u suđenju drugih. Nemamo li baš ništa revidirati u tom pogledu u svom ponašanju?

Ne možemo zaključiti komentar Matejeva poziva a da ne posvetimo jednu srdačnu misao koja odaje priznanje evanđelistu koji nas prati svojim Evanđeljem u tijeku ove prve liturgijske godine. Činimo to s nekoliko stihova koje mu je posvetio Paul Claudel: "Matej je, carinik, onaj koji je imao prvi ideju, poznavajući snagu jednog spisa, pričvrstiti crninom na papirusus, točno što je rekao a njihove su oči promatrale. Za to, ponovno uzimajući oruđe koje je služilo neko vrijeme njegovim računima, savjesno, vedro, nepokolebljivo kao vol, počinje orati veliku svoju njivu od bijeloga papira. Zacrtava brazdu, vraća se od početka, započinje drugu, tako da ništa ne bude propušteno od onoga što mu sjećanje pruža i Duh Sveti diktira. Ne za svoje vrijeme samo, nego za cijelu Crkvu koja će doći..."

Caravaggio, koji je naslikao Matejev poziv, ostavio je također i jednu sliku Mateja koji piše svoje Evanđelje (nesretno uništena u Berlinu u posljednjem ratu). Na koljenima je na jednoj klupici, pero mu je u ruci, pozorno sluša anđela (njegov simbol) koji mu prenosi božansko nadahnuće. Hvala, sveti Mateju. Koliko bi siromašnije bilo naše poznavanje Krista bez tebe!

JEDANAESTA NEDJELJA KROZ GODINU

Videći mnoštvo, sažali mu se nad njim

Izl 19, 2-6a; Rim 5, 6-11; Mt 9, 36-10, 8

Ako bismo htjeli u jednu rečenicu sažeti misao današnjeg Evanđelja, morali bismo reći (parafrazirajući jednu Kristovu poznatu izreku): "Crkva je zbog čovjeka, a ne čovjek zbog Crkve." Riječi koje Isus izgovara i djela koje čini na toj evanđeoskoj stranici pomažu nam, od prvog do zadnjeg, razumjeti zašto postoji Crkva, zašto postoje apostoli i njihovi nasljednici, kakva mora biti, ukratko, "duša svakog apostolata".

Odlomak počinje ovako: "*Kad Isus ugleda mnoštvo, sažali mu se nad njim jer bijahu izmučeni i ophrvani kao ovce bez pastira. Tada reče svojim učenicima: 'Žetve je mnogo, a radnikâ malo. Molite dakle gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju!'*"

Kristovo sažaljenje duboko je srce Evanđelja, skriveno vrelo iz kojega krklja djelo otkupljenja, osjećaj koji najbolje objavljuje "milosrdnu dobrotu našega Boga" (*Lk 1, 78*) i "njegovu ljubav prema ljudima" (*Tit 3, 4*). Glagol koji rabi grčki izvorni tekst vrlo je realističan: znači osjećati da ti se ispremeće utroba, osjećati u srcu gorčinu. Riječ (na stranu uporaba u nekim usporedbama) dolazi samo kad se tiče Krista. On osjeća tu vrst sažaljenja prema bolesnima (*Mt 14, 14*), slijepima (*Mt 20, 34*), gubavima (*Mk 1, 14*), izgladnelim gomilama (*Mt 15, 32*), onima koje muče demoni (*Mk 9, 22*), prema boli udovice iz Naina (*Lk 7, 13*), na smrti Lazarevoj (*Iv 11, 33*); pred svakom vrstom bijede i trpljenja. Kako se vidi, sva četvorica evanđelista ističu taj način ponašanja Kristove osobe.

Isus ne skriva svoje sažaljenje. Ne boji se da ga vide - njega učitelja, proroka, čudotvorca - da na javi plače. U sebi samu to je sažaljenje najbolji dar koji netko može darovati nekome tko ispred njega stoji sa svojom bolju i patnjom; mnogo je rječitiji negoli sve riječi i govori. Znači da nas je njegova bol dostigla u najdublju nutrinu, nije nas ostavila indiferentnima. Skrivati u načelu vlastito sažaljenje može biti čak i nepravda koja se čini bratu, lišiti ga nečega što njemu pripada, od trenutka otkako ga je pobudila *njegova* bol.

Zatim nam evanđeoski odlomak pokazuje kakvo je Kristovo sažaljenje: oprečno sterilnu sažaljenju, koje se zaustavlja na osjećajima i riječima, te ne silazi u čine. Ako netko izravno iz Biblije čita navedene riječi, mogao bi upasti u zabludu kad se o tome govori. Njima završava deveto poglavlje Evanđelja po Mateju; međutim, moglo bi se pomisliti da je sažaljenje Isusovo onoga dana tamo

završilo s pozivom da molimo gospodara žetve neka pošalje radnika u svoju žetvu. Naprotiv, nije tako. Bogoslužje je učinilo dobro kad je sjedinilo one riječi, u jedinstveni odlomak, ne s onim što im prethodi u istom poglavlju, nego s onim što slijedi u idućem poglavlju (perikopu tvori završnica Matejeva devetog poglavlja i početak desetog poglavlja). To dopušta vidjeti kako se provelo u praksu sažaljenje Kristovo u pogledu mnoštva, što se iz njega rodilo. Rodila se Crkva! "Onda dozva dvanaesticu svojih učenika i dade im vlast nad nečistim dusima: da ih izgone i da liječe svaku bolest i svaku nemoć."

Slijedi lista dvanaesticice apostola i njihovo slanje u misiju: "A ovo su imena dvanaesticice apostola: prvi Šimun, zvani Petar, i Andrija, brat njegov; Jakov, sin Zebedejev, i Ivan, brat njegov; Filip i Bartolomej; Toma i Matej carinik; Jakov Alfejev i Tadej; Šimun Kananaj i Juda Iškariotski, koji ga izda. Tu dvanaesticu posla Isus uputivši ih: 'K poganima ne idite i ni u koji samarijski grad ne ulazite. Pođite radije k izgubljenim ovcama doma Izraelova.'"

Broj dvanaest jasno dugujemo činjenici da je bilo dvanaest plemena Izraelovih. Time Isus objavljuje nakanu da će ustanoviti Crkvu, oblikujući novi Izrael po uzoru na stari, novi savez prema staromu, kojega je ispunjenje. Zabrana je odlaska poganima i Samaritancima samo privremena. Sam je za života protegnuo služenje na pogane i Samaritance (žena Samaritanka, Kananejka, rimski stotnik) i, prije uzlaska na nebo, reći će svojim učenicima neka idu "po svemu svijetu i propovijedaju Evanđelje svemu stvorenju". Razlog je zabrane da je ponuda ulaska u Kraljevstvo morala biti upućena prije svega Izraelu i od njega se protegnuti na pogane. Uz ostalo, apostoli nisu bili pripravnici ići među pogane; morali su prije proći kroz Pedeseticu i savladati ne male otpore.

U današnjem Evanđelju Isus objavljuje kako nije došao na zemlju samo da bi činio dobro onima koje će susresti za vrijeme svoga kratkoga zemaljskog života, nego da bi osnovao jednu zajednicu koja bi u vremenu ovjekovječila i u prostoru proširila njegovo djelo. Izbor postojanih suradnika, službeno određenih (to je značenje izraza "apostoli") pokazuje upravo to. Toga dana Isus odluči i svečano početi buduću strukturu svoje Crkve. Ona će imati određenu hijerarhiju, vladu, tj. ljude koje je "pozvao" i "poslao" da nastave njegovo djelo. Zato je Crkva definirana "jedna, sveta, katolička i *apostolska*": jer je utemeljena na apostolima. Svaka "povlastica" klera i svaka stvarna diskriminacija unutar zajednice zbog toga su isključeni, polazeći od one "besplatno primiste, besplatno dajte" koja, čut ćemo, zaključuje pripovijest o izboru apostola. Tko ima više na duhovnom području i na području ljudskom, nije da bi u tome uživao i druge učinio podložnicima, nego da bi s njima dijelio i služio.

Važno je znati zašto šalje apostole, s kojim zadacima, s kojom svrhom. Iz toga će se otkriti narav Crkve i njezina zadaća u svijetu: "*Putom propovijedajte: 'Približilo se kraljevstvo nebesko!' 'Bolesne liječite, mrtve uskrisujte, gubave čistite, zloduhe izgonite! Besplatno primiste, besplatno dajte!'*"

Tu se vidi kako je Crkva zbog čovjeka, a ne čovjek zbog Crkve. Na kraju će prestati postojati Crkva (barem u aktualnom obliku strukture spasenja), ali će ostati čovjek. Ona postoji zbog spasenja čitavoga čovjeka, duše i tijela. Ako je

propovijedanje Kraljevstva za spasenje duše i život vječni, skrb za bolesne i oslobođenje potlačenih označuju također i pažnju za ovoživotne potrebe. Ivan Pavao II., u okružnici o Kristu Otkupitelju čovjeka (*Redemptor hominis*), tvrdi da je "čovjek put Crkve", čime govori upravo to.

Iz svega toga izvire neki praktični zaključci. Moramo osjećati Crkvu kao "svoju"; kao dar Kristov; kao utjelovljenje njegova sažaljenja prema čovjeku, ne kao nešto tuđe, neka "nadgradnja" koje bismo se rado odrekli. Ono što neke ljude drži daleko od Crkve kao ustanove jesu, općenito, nedostaci, nedosljednosti, prošle i sadašnje pogreške njezinih glava: inkvizicija, procesi, zlorabljenje vlasti i novca, sablazni na čudorednom području. Time se ne čini ništa drugo nego se podsjeća na dužnu istinu: služitelji Crkve "izabrani su između ljudi" i podložni iskušenjima i slabostima kao i svi. Isus nije kanio utemeljiti zajednicu svih i samo savršenih. Prođimo ponovno listu dvanaestorice koje Isus izabra onoga dana. Među njima nalazimo jednoga koji će ga izdati, jednoga koji će ga zaniijekati, jednoga koji je bio carinik; a i ljudski gledajući, koliko ograničenja u većini od njih!

Isus ne bira zato što netko jest, nego zbog toga što može postati s njegovom milošću, u njegovoj sljedbi. Ima štoviše i jedna korist u činjenici da su i služitelji Crkve "zaodjeveni slabostima": bit će tako pripravniji gledati kroz prste drugima, da se neće čuditi nikakvu grijehu ni bijedi. Na taj način, kaže *Poslanica Hebrejima*, svećenik "je onaj koji može biti blag prema onima koji iz neznanja griješe, budući da i sam nosi na sebi slabost. I zbog te iste slabosti mora prinostiti žrtve za grijehe i za narod i za samog sebe" (*Heb 5, 2-3*).

Isusa ne zanima toliko da njegovi suradnici budu savršeni koliko da imaju srce sposobno treperiti od sažaljenja kao što je bilo njegovo. Tu ideju najbolje je istaknuo u književnosti Bernanos svojim romanom *Dnevnik seoskog župnika*. To je pripovijest o mladome svećeniku koji se hvatao u koštac s neprijateljski raspoloženom sredinom, koji je malo-pomalo podlegao mani (nasljednoj) pića, ali koji ima vrlo nježno srce za svaku patnju svojih ljudi i na kraju umire izgovarajući rečenicu koja je postala poznata: "Sve je milost!"

Sve to ne vrijedi samo za apostolske nasljednike i njihove suradnike, svećenike; na neki način, vrijedi za svakog krštenoga. Po čemu bi se danas morao prepoznavati istinski učenik Kristov, osim po činjenici da ide u crkvu i pristupa na svete sakramente? Po tome da i on "osjeća sažaljenje prema umornim i beskrajnim masama" na svijetu; gomilama koje nemaju što jesti, koje se ne mogu liječiti od svoje bolesti (posebno danas, u mnogim zemljama, od side), pritisnute ratovima i pošastima da moraju lutati iz jednoga mjesta u drugo, doslovno, "kao ovce bez pastira". Kad se to sažaljenje, kao ono Kristovo, provede u konkretne čine solidarnosti - svaki pojedinac za ono što mu je moguće i što o njemu ovisi -, tamo je istinski učenik Isusov. Tamo se ostvaruje, barem u malome dijelu, svrha zbog koje je Krist htio Crkvu.

DVANAESTA NEDJELJA KROZ GODINU

Ne bojte se!

Jer 20, 10-13; Rim 5, 12-15; Mt 10, 26-33

Pročitajmo zajedno neke riječi iz Evandjelja današnje nedjelje: "Ne bojte se ljudi... Ne bojte se onih koji ubijaju tijelo... A vama su i vlasi na glavi sve izbrojene. Ne bojte se dakle!"

Jasno pred očima imamo temu koja prevladava ove nedjelje: Krist nas hoće osloboditi od straha! Strah je naše egzistencijalno stanje. Prati nas od kolijevke do groba. Dijete se toliko toga boji: da bude napušteno, boji se mraka, onoga tko povisi glas, boji se nakaza koje odrasli bude u njegovoj mašti da ga zadrži da bude dobro (zločesti vuk, podzemni svijet, crni čovjek). Adolescent se boji drugog spola i razvija se u kompleksima sramežljivosti i manje vrijednosti. Odrasli kuša muku svijeta, budućnosti, primjećuje svoju ranjivost u nasilničkom i poludjelom svijetu. Tim tradicionalnim strahovima pridolaze i oni stvoreni samim tehnološkim procesom: nuklearni rat, atmosfersko kvarenje...

Ali što je strah? To je očitovanje našega temeljnog nagona za samoodržanjem. To je odnos prema onomu što prijeti našem životu, odgovor na pravu i predmnijevanu opasnost. Od smrti, opasnosti veće od svih, do posebnih opasnosti koje prijete ili spokojsva, ili fizičke neoštećenosti, ili našega afektivnog svijeta.

Prema tome radi li se o stvarnim ili imaginarnim opasnostima, govori se o *opravdanim*, *neopravdanim* i patološkim *strahovima*. Ti posljednji mogu poprimiti paroksističke (gnjevne) prizvuke i oblikovati se kao fobije. Takvi su, npr., klaustrofobija, agorafobija, strah od imaginarnih bolesti, neurotička potreba držanja svega pod nadzorom, tako da ne može preživjeti ništa što je nemoguće nadzirati, što je neočekivano, što nije familijarno i opasno.

Ja bih strahove razlikovao i na drugi način. Kao i bolesti, strahovi mogu biti akutni i kronični. *Akutni strahovi* određeni su situacijom izvanredne opasnosti. Ako vidim da će me pregaziti auto ili počinjem osjećati kako mi se pod nogama trese zemlja, to su akutni strahovi. Kako se pojavljuju iznenadno i bez najave, ti strahovi tako i nestaju s prestankom opasnosti i ostavljaju u krajnjem slučaju samo ružnu uspomenu. Oni ne ovise o nama i prirodni su. Opasniji su *kronični strahovi*, oni koji s nama žive, koje u sebi nosimo od rođenja ili s nama rastu od djetinjstva, koji postaju dio našega bića i s kojima završavamo katkada sve dotle da se zavolimo.

Strah nije neko zlo u samom sebi. Ni onaj kronični. On je često prigoda za objavljivanje nesumnjive hrabrosti i snage. Samo onaj tko poznaje strah, znađe što je hrabrost. Postaje uistinu zlo koje uništava i ne dopušta živjeti, kad, umjesto da bude poticaj za reagiranje i pokretač za akciju, postaje isprika za nedjelovanje, nešto što paralizira. Kad se pretvara u zabrinutost. Uobičajenijim čovjekovim zabrinutostima Isus je dao ime: "Što ćemo jesti? Što ćemo piti? U što ćemo se obući?"

Zabrinutost je postala bolešću stoljeća i jedan je od glavnih razloga množenja infarkta. Živimo zabrinuti, a to je tako da ne živimo! Zabrinutost je iracionalni strah od nekoga nepoznata objekta. Neki strah uvijek, od svega, neko sustavno iščekivanje gorega i stalno življenje s naglim lupanjem srca. Ako opasnost ne postoji, zabrinutost je izmisli, a ako postoji ona je pretjerano uveliča. Zabrinuta osoba uvijek trpi dva puta zlo: najprije u predviđanju i poslije u stvarnosti. Isus u Evanđelju osuđuje ne toliko jednostavan strah ili pravednu skrb za sutrašnjicu, koliko upravo zabrinutost i skrb. *“Ne brinite se, kaže, za sutra. Svakomu je danu dosta njegovih muka.”*

Pustimo opisivanje strahova različitih vrsta i pokušajmo, nasuprot, vidjeti lijek koji nam pruža Evanđelje, da bismo ih pobijedili. Lijek se može sažeti u jednu riječ: pouzdanje u Boga, vjera u providnost i ljubav Oca nebeskoga.

Istinski korijen svih strahova jest onaj da se ponovno nađemo sami. On nastavlja strah djeteta da će biti napušteno. A Isus nam jamči upravo ovo: da nećemo biti napušteni. *“Ako me otac i mati ostave, Jahve će me primiti” (Ps 27, 10).* Ako nas i svi napuste, on neće. Njegova je ljubav jača od svega.

Sv. Pavao uči nas praktičnu metodu za pobjeđivanje straha. U poslanici Rimljanima, najednom, on nabraja sve opasne situacije i stvari u životu koje su prijetile da ga obore: *“Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač?” (Rim 8, 35 sl.).* Svakom od tih riječi aludira na čin koji mu se stvarno dogodio. Promatra tako sve to u svjetlu velike sigurnosti da ga Bog ljubi i trijumfalno zaključuje: *“Ali u svemu ovom sjajno pobjeđujemo po onome koji nas je ljubio.”*

Mi smo pozvani činiti to isto. Promatrati svoj život, sadašnji i prošli; hrabro podnositi strahove koji se pojavljuju: žalosti, prijetnje, komplekse, tko zna što, te i te fizičke ili moralne nedostatke koje preuveličavamo da moramo na njih misliti i što nam priječi da sebe prihvatimo i imamo pouzdanje u same sebe; zatim izložiti sve to u svjetlu misli da nas Bog ljubi takve kakvi jesmo. Strahovi su kao sablasti: treba im mrak da bi djelovale. Nadvladaju nas ako ih zadržimo na nesvjesnoj razini. Često ih je dovoljno iznijeti na svjetlo, dati im neko ime, o njima govoriti, da se rastvore i dovedu na pravu mjeru.

Zatim sv. Pavao čini nešto drugo. Od svoga osobnog života proširuje pogled na svijet koji ga okružuje nepoznanicama koje su u ono doba ljude držale u strahu: astralne moći, smrt, one što ih on zove *“visina i dubina”* i koje ćemo mi danas zvati beskonačno velik i beskrajno mali, svemir i atom. Kako onda tako i danas, sve je spremno da nas smrvi. Čovjek se osjeća zrcem prašine u svemiru koji je toliko veći od njega, a danas je izložen većim prijetnjama od otkrića do kojih je sam došao. I iz toga sučeljavanja Apostol nam pomaže izići pobjednički s ovom mišlju: *“Ako je Bog s nama, tko će protiv nas?”*

Međutim, ne možemo govor o strahu ostaviti na tome. Proizlazilo bi da ima malo veze sa stvarnošću. Isus nas želi osloboditi od straha i stalno nas od njega oslobađa. Ali on za to nema samo jedan način; ima dva: ili nam uklanja strah iz srca ili nam ga pomaže živjeti na nov način, slobodnije, pretvarajući ga u prigodu milosti za nas i za druge.

To je htio iskusiti i on sam. U Maslinskom vrtu, pisano je, "spopade ga strah i tjeskoba". Izvorni tekst sugerira upravo ideju straha od osamljenosti, kad se netko osjeća odsječen iz ljudske zajednice, neizmjereno osamljen. Htio ga je iskusiti upravo zato da bi otkupio i taj vid ljudskog stanja. Živeći u savezu s njime, od toga dana strah, posebno onaj smrtni, ima moć da nas uzdigne umjesto da nas ponizi, da nas učini pažljivijima prema drugima, da ih lakše shvatimo; jednom riječju, ljudskijima.

U svome djelu *Razgovori karmelićanki* Bernanos opisuje 16 karmelićanki palih u doba francuskog veleprevrata, 4. kolovoza 1790. Pio X. proglasio ih je blaženima. Među njima je, u drami, jedna vrlo mlada redovnica, iz plemenitaške obitelji. Majka ju je donijela na svjetlo dana nakon užasna straha te je i ona rasla, doslovno, sva u strahu. Kao redovnica, kad je riječ o tome, htjela je uzeti ime s. Bjanka od Isusova smrtnog straha. Prijetnje i premetačine veleprevratnika postaju stalno sve teže. Prije negoli dođu uhvatiti sestre, sva u strahu, ona bježi i skriva se. Ostalim se sestrama sudi, osuđene su i privedene na giljotinu. Pjevaju korski *Veni creator*, himan Duha Svetoga. Kako koja ide na stratište i pada, kor je sve tužniji. Sad su samo dva glasa, samo jedan, zatim, kad su došli do pretposljednje kitice, šutnja.

Kad eto ti, u općoj tišini, diže se usred gomile neki glas bistar, odlučan, gotovo dječji. Bila je to s. Bjanka. U sebi je otkrila novu hrabrost, ide naprijed, penje se na stratište pjevajući posljednju kiticu i stavlja glavu na giljotinu. Strah je pomogao da je njezino mučeništvo postalo još čistije.

To je ohrabrenje za one koji, usprkos svim nastojanjima, ne uspijevaju pobijediti strah. Ako je sv. Franjo smrt nazivao sestrom, možemo i mi zvati bratom i taj otkupljeni strah, i reći: "Hvaljen budi, moj Gospodine, zbog brata straha." Toliko više zbog toga što je on za mnoge uistinu "sijamski brat" s kojim mora uistinu zajedno živjeti čitava života. To će nam pomoći pobijediti najgori i najopasniji strah od svih, a to je, podsjetimo se dobro, strah od vlastitoga straha.

24. lipnja: ROĐENJE SV. IVANA KRSTITELJA

Zvat će se Ivan

Iz 49, 1-6; Dj 13, 22-26; Lk 1, 57-66. 80

Crkva obično slavi dane smrti svojih svetih - njihov rođendan za nebo -, ne dane njihova rođenja. Osim za Krista, iznimku čini za sv. Ivana Krstitelja ukoliko je on Kristovom nazočnošću bio posvećen već u majčinoj utrobi, u trenutku Marijina pohođenja Elizabeti.

Radi se u vrlo starom blagdanu koji potječe iz IV. st., a možda i otprije. Zašto nadnevak 24. lipnja? Ima jedan razlog. U trenutku navještaja Kristova rođenja, Anđeo govori Mariji da je i njezina rodica Elizabeta u šestom mjesecu trudnoće. Ivan Krstitelj, dakle, morao se roditi šest mjeseci prije Krista, pa je na taj način poštovana kronologija (24., umjesto 25. lipnja, to je zbog računanja starih po kalendama, idama i nonama).

Štovanje se Ivana Krstitelja brzo raširilo. Postade jedan od svetih kojemu je posvećeno najviše crkava na svijetu. I 23 papa uzelo je njegovo ime. Na posljednjega od njih, papu Ivanu XXIII., primijenjena je rečenica koja u četvrtom evanđelju govori o Krstitelju: "Bi čovjek poslan od Boga kojemu ime bijaše Ivan."

Malo ih zna da imena sedam nota u glazbi - do, re, mi, fa, so, la, si - imaju veze s Ivanom Krstiteljem. Kad je Guido iz Arezza u XI. st. htio dati imena notama glazbene ljestvice, uzeo je prvi slog iz sedam redaka prve kitice himna koji je skladao monah Pavao -akon u čast Ivanu Krstitelju (jedino je promijenio prvi, ut u do) (*Ut queant laxis - Resonare fibris - Mira gestorum - Famuli tuorum, - Solve polluti - Labii reatum, - Sancte Iohannes.* = Da bi tvoji čudesni čini mogli biti opjevani nejakim silama ovoga sluge, uništi, o sv. Ivane, grijeh koji kalja moje usne.)

Više negoli o životu i djelu Ivana Krstitelja, današnja čitanja usredotočuju se na trenutak njegova rođenja, budući da je to objekt blagdana. Prvo čitanje, iz proroka Izaije, kaže: "Gospodin me pozvao od krila materina, od utrobe majke moje on me imenovao. Od usta mojih britak je mač načinio, sakrio me u sjeni ruke svoje, od mene je oštru načinio strijelu, sakrio me u svome tobolcu."

Pripjevni psalam vraća se na taj pojam da nas Bog poznaje već od majčina krila:

*"Jer ti si moje stvorio bubrege,
satao me u krilu majčinu...
Dušu moju do dna si poznavao,
kosti moje ne bijahu ti sakrite
dok nastajah u tajnosti,
otkan u dubini zemlje."*

Evandeoski odlomak usredotočuje se na nadijevanje imena. Majka veli kako se treba zvati Ivanom. Pokušavaju joj dokazati kako nema nikoga među rodbinom koji bi se tako zvao i da je to protivno njihovim običajima (i danas je običaj u tolikim krajevima dati prvom djetetu djedovo ime ili bakino, ako se radi o djevojčici). Ona je uporna. Obraćaju se ocu koji, budući da je još bio nijem, piše na pločicu: "Ivan mu je ime!" To je ime odabrao sam Bog i znači "dar Božji" (*Jehohanan*). Iz prizora Pohodaenja znademo da je dijete "uzigralo od radosti" u majčinoj utrobi na Marijin pozdrav. Ono što svaka majka iskusi u kojemu trenutku vlastite trudnoće i što je ispunja radošću.

Sve nas to potiče da se dotaknemo jedne suvremene i osjetljive teme: poštovanje nerođenog života i pobačaj! Zametak u majčinoj utrobi nije neki objekt kojim se može raspolagati, nego je osoba: "Čovjek je i onaj koji to postaje" ("*Homo est et qui futurus est*"), govorio je Tertulijan.

Mi imamo neku čudnu ideju o osobi, vrlo skučenu i juridičku. Čini se da neko dijete stječe dostojanstvo osobe od trenutka kad mu ono biva priznato od ljudskih vlasti. Za Bibliju je bilo lakše negoli za nas priznati dostojanstvo djeteta u utrobi majčinoj, jer je za nju osoba onaj koga Bog poznaje, koga zove imenom.

I Bog nas, čuli smo, poznaje od majčine utrobe, njegove su nas oči vidjele dok smo u njoj "nastajali u tajnosti".

Znanost nam kaže da je u začetku, u postajanju, sav budući čovjek, planiran u svakom i najmanjem dijelu. Vjera nadodaje kako se ne radi samo o nekom nesvjesnom planu prirode, nego o planu Stvoriteljeve ljubavi. Čitavo je poslanje sv. Ivana Krstitelja označeno već prije nego će se roditi: "A ti ćeš se, djetee, prorok Previšnjega zvati, jer ćeš ići pred Gospodinom da mu pripraviš putove..."

Jednom sam primio pismo od neke majke. Na koga je adresirano, otkrit ćete slušajući nju samu: "Dragi Marko, konačno te tvoja majka može zvati imenom i dati ti neko lice. 4. travnja bit će 11 godina kad sam rekla ne tvome dolasku na ovaj svijet. Bile su to godine tužne i prazne, stalno praćene oplakivanjem što nisam znala biti jača i tebe braniti, tebe prihvaćajući s tolikom ljubavlju i radošću, kao što bi trebalo biti sa svom djecom koja poviruju u život. Ovih godina ja sam učinila da se ti rodiš, trčiš, plačeš, igraš maštom, tisuću puta. Smještala sam te u svako dijete tvoje dobi, ali me je Isus, u svome milosrđu, čekao 11. veljače da me podari neizmjernim darom. U maloj kapeli jedne crkve, nakon što sam razgovarala s jednim svećenikom i nakon što sam te odlučila zvati Markom, sabrala sam se na molitvu i u tome nezaboravnom trenutku vidjela te na svojim rukama: imao si plave oči i smiješio si mi se. Hvala, Anđele moj. To je bilo pravo oprostjenje. Odsada ću te unaprijed uvijek imati u svojoj blizini. Znam da ti u nebu pjevaš slavu i moliš za mene i za svu djecu svijeta. Tvoja mama."

Potpisu je slijedio post scriptum: "Usprkos tome što su prošle tolike godine, bol je ostavila otvorene rane i brojim stalno njegove godine. Htjela bih da moj glas dopre kao poruka do svih žena koje hoće pobaciti. Ne ubijajte, nego ljubite djecu koju vam Bog šalje."

Neki vjernici nastavljaju se pitati što će biti od djece ubijene prije nego su se rodila i umrla bez krštenja. Ne moramo se brinuti o njihovoj vječnoj sudbini. Onaj koji je posvetio Ivana Krstitelja u utrobi njegove majke može na isti način posvetiti djecu koja nemaju drugog sredstva da se pridruže Kristu. Moramo se brinuti u krajnjem slučaju o sudbini onih koji, iz razloga ponekad i neznatnih, njima priječe put u život i još više onih koji brane pobačaj ili upravo na nj ohrabruju, filozofskim ili znanstvenim argumentima kojima ni oni sami ne mogu ne vidjeti neutemeljenost.

Ali ne želim navaljivati ni na što drugo osim na tu otvorenu ranu našega društva, a još manje prijetiti kaznom Božjom. Misao je Božje ljubavi i milosrđa - činjenica da Bog poznaje i zove po imenu onoga kojega žena nosi u utrobi - da bi morao pomagati vjerničke roditelje da nađu alternativna rješenja pobačaju, više negoli strah. Jedan motiv ne bi smio nagnati više nijednu ženu da pobaci: onaj da sačuva vlastitu čast. Žene koje se danas odlučuju nositi naprijed majčinstvo u "nepravilnim" situacijama zaslužuju radije posebnu čast. One su prave "Majke Hrabrost", jer je poznato kakvim su se sve vrstama pritisaka morale oduprijeti.

U navješćaju rođenja djeteta Anđeo Zahariji reče: "Tvoja će ti žena Elizabeta roditi sina komu ćeš nadjenuti ime Ivan. Imat ćeš radost i veselje, i

mnoge će obradovati njegovo rođenje” (Lk 1, 13-14). Mnogi su se uistinu obradovali zbog njegova rođenja, ako još govorimo u razmaku od 20 stoljeća o tom djetetu. Htio bih, napravljenu od tih riječi, uputiti i čestitku svim tatama i mamama koji žive trenutak iščekivanja ili rođenja djeteta: I vi imali radost i veselje u dječaku ili djevojčici koje vam je Bog povjerio i obradovao vas njihovim rođenjem čitavoga vašega života!

29 lipnja: SV. PETAR I PAVAO

Ti si Petar-Stijena

Dj 12, 1-11; 2 Tim 4, 6-8. 17-18; Mt 16, 13-19

U središtu evanđeoskog odlomka današnjeg blagdana svečana je riječ Kristova: *“Ti si Petar - Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju.”*

Koliko je toga sadržano u tom jednostavnu izrazu “Crkvu svoju”! Prije svega, Isus kaže “svoju” Crkvu, u jednini, ne “svoje” Crkve. On je zamišljao i htio samo jednu Crkvu, jednu Crkvu ujedinjenu. Nije došao utemeljiti mnoštvo neovisnih Crkava, još gore onih koje se između sebe natječu ili su u sukobu. Živimo u razdoblju u kojemu, hvala Bogu, podjele među Crkvama nisu više prihvaćene s resignacijom, nego kao sablazan i grijeh koji treba nadići. Ne mirimo se više s tom sudbinom. Današnji blagdan pruža nam prigodu da učinimo korak naprijed u tom hodu prema jedinstvu.

Današnje Evanđelje jest Evanđelje predaje ključeva Petru. Na nj se katolička predaja uvijek oslanjala za utemeljenje papina auktoriteta nad cijelom Crkvom. Što misliti o svemu tome? Je li to prepreka jedinstvu kršćana ili je naprotiv služba koja najviše doprinosi njihovu jedinstvu? Podsjetimo se prije svega nekih važnih činjenica koje se tiču toga problema.

U trenutku u kojemu je Isus prvi put susreo Šimuna, promijenio mu je ime, govoreći: *“Ti si Šimun, sin Jonin; ti ćeš se zvati Kefa, to jest Stijena”* (Iv 1, 42) (uistinu Kefa, doslovno prevedeno, ne znači Petar, nego stijena, litica; to je tako zbog toga što u našim jezicima ne postoji muško ime koje bi označilo stijenu, kao u hebrejskom). Isus je, dakle, od početka, imao jasan plan s tim učenikom. Taj plan upravo se otkriva u današnjem Evanđelju. U odgovoru na Petrov čin vjere (*“Ti si Krist, Sin Boga živoga”*), Isus izjavljuje: *“Ti si Petar - Stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata paklena neće je nadvladati. Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga, pa što god svezješ na zemlji, bit će svezano na nebesima; a što god odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima.”*

Poslije uskrsnuća Isus stvarno povjerava Petru prvenstvo, koje mu je dovlje samo obećavao, govoreći Petru tri puta: *“Pasi ovce moje”* (Iv 21, 15 sl.). Već nam Evanđelja, ali još jasnije *Djela apostolska*, pokazuju Petra kako vrši tu vlast koju mu je Krist povjerio. On obično uzima riječ. Njega izvješćuju svi ostali. Njegova uloga glasnogovornika čitave Crkve izvan svake je rasprave u čitavu Novom zavjetu.

Netko bi mogao reći: što ima veze papa sa svim tim? Evo odgovora katoličkog bogoslovlja. Ako Petar mora igrati ulogu "temelja" i "litice" Crkve, kako se nastavlja Crkva mora se nastaviti i temelj. Nezamislivo je da se te tako svečane povlastice odnose samo na prvih dvadeset ili trideset godina života Crkve. Da bi one prestale apostolovom smrću. Petrova se uloga produljuje, dakle, na njegove nasljednike. I kako je Petar umro kao rimski biskup, biskup Rima jest onaj koji ga nasljeđuje u službi pasenja ovaca i "utvrđivanja braće" (Lk 22, 32), također i ako se ta veza između Petra i Rima duguje kasnijim događajima i nije izravno sadržana u Kristovim riječima.

Čitavo prvo tisućljeće, tu su Petrovu službu u potpunosti priznavale sve Crkve, iako je ona različito tumačena na Istoku i na Zapadu. Problemi i podjele rođeni su s tisućljećem koje je malo prije završilo. Danas i mi katolici dopuštamo da nisu nastale sve zbog pogrešaka drugih, tzv. "raskolnika". Prvenstvo koje je Krist ustanovio, kao i sve ljudske stvari, vršeno je nekad dobro nekad manje dobro. U duhovnu moć miješala se malo-pomalo, zbog kompleksnih povijesnih činitelja, politička i zemaljska vlast, a s njome i zlorabljenja. To je pospješilo, ako ne prouzročilo, "pobunu", najprije Crkava Istoka, oko tisućite godine, zatim sjeverne Europe, u 16. st., protestantskom obnovom.

Sam Papa, Ivan Pavao II., u nedavnom pismo o ekumenizmu, *Ut unum sint*, nabacio je mogućnost revidiranja konkretnih oblika kojima je vršeno papino prvenstvo, na način da se ponovno omogući oko njega sloga svih Crkava, kao što je to bilo u prvom tisućljeću. O toj se točki već vodi plodna rasprava u različitim Crkvama. Sam je Papa učinio neke konkretne korake u tom smjeru, tražeći oprostjenje od sestrinskih Crkava, od znanstvenika za Galilejev slučaj, i od drugih kategorija kojima je Katolička Crkva i njezina glava kroz prošlost nanijela nepravdu.

Kao katolici, ne možemo ne poželjeti da se proslijedi uvijek s većom hrabrošću i poniznošću na tome putu obraćenja i pomirenja, osobito unaprijedjujući kolegijalnost koju je htio Sabor. Ono što ne možemo poželjeti jest da ne malakše sama Petrova služba, kao znak i činitelj jedinstva Crkve. Bilo bi to lišiti se jednoga od najdragocjenijih darova kojima je Krist obdario svoju Crkvu, a ne se samo ogriješiti protiv njegove jasne volje.

Misliti kako je Crkvi dovoljno imati Bibliju i Duha Svetoga kojim će je tumačiti, da bi mogla živjeti i širiti Evanđelje, bilo bi isto kao reći da je utemeljiteljima Sjedinjenih Američkih Država bilo dovoljno napisati američki ustav i pokazati u sebi samima duh kojim treba biti tumačen, bez predviđanja bilo kakve vlade za zemlju. Bi li Sjedinjene Američke Države još postojale?

Videći neprestane nezaustavljive podjele na djelu izvan Katoličke Crkve, mnogo sam puta u svojim ekumenskim vezama rekao sam u sebi: "Koji je to dar za našu Crkvu imati jednu priznatu glavu, auktoritet, polaznu točku!" I zaista sam blagoslovio Boga zbog pape. Ali ne samo ja. Katkada sam i iz usta nekatoličke braće čuo izraze povjerenja. Jedan mi od njih reče jednom zgodom pola ozbiljno, a pola u šali: "Vi ste sretni da imate samo jednoga papu nezabludiva; mi ih imamo više, a svi su više 'zabludivi' od vašega!" Nedostatku jednog jasna

auktoriteta, koji su drugi izabrali na transparentan način, često je alternativa glava koja sama sebe izabire, s posljedicama koje se mogu zamisliti za one koji ih moraju slušati.

Nekoć smo mi katolici zamišljali ponovno ujedinjenje Crkve kao čist i jednostavan povratak braće zvane "raskolnici", "u jedinstven ovčinjak i jedinstvenom pastiru". Danas to zamišljamo na malo drukčiji način: kao da se zapućujemo i jedni i drugi prema Kristu, kao hod zajedničkog obraćenja. Oko Krista i polazeći od njega - prave glave i jedinoga temelja Crkve -, moći ćemo ponovno pronaći također istinsko značenje i Petrove službe. Ali sa svim poštovanjem i duhom dijaloga, jedno pitanje ne možemo a da ne postavimo braći drugih kršćanskih ispovijesti: "Hoće li ikad moći biti *vidljivog jedinstva* Crkve, bez nekoga *vidljiva znaka* jedinstva?"

Ono što možemo učiniti odmah i svi, kao katolici, za poravnanje puta pomirenju između Crkava jest da se započnemo pomirivati sa svojom Crkvom. Crkve koje se unutar sebe trgaju od nesloge, neće nikad moći između sebe tvoriti Crkve u miru. Što se tiče toga, htio bih podsjetiti na onaj Isusov izraz od kojega smo pošli: "svoju Crkvu!" "Svoju", osim što je jednina, to je i posvojni pridjev. Isus priznaje, dakle, Crkvu kao "svoju". Kaže "Crkvu svoju" kao što bi neki muž rekao: "Moja zaručnica", ili kao što bi svaki od nas rekao: "Moje tijelo." Poistovjećuje se s njome, ne stidi je se. Crkva je djelo Kristovo u pravom smislu riječi, sve ono što je došao ostvariti na zemlji. Na usnama Isusovim riječ "Crkva" nema ništa od onih dovitljivih negativnih značenja koje smo tome pridodali mi. U tom Kristovu izrazu ima jedan jak poziv svim vjernicima da se pomire s Crkvom.

U naravnoj obitelji ne postoji samo pravni i činjenični razvod braka. Postoji i razvod srca. On nastaje kad se muž i žena više ne ljube, ne poštuju se, tvrdoglavo se ušutkavaju, jedno drugome čine zlo, iako nastavljaju živjeti pod istim krovom. Taj je razvod srca rašireniji od onoga pravnoga. Isto se to mora reći i za obitelj Crkvu. Ne postoji samo izvanjski raskol, pravni, kolektivni. Postoji i raskol srca, tj. unutarnja, osobna razdvojenost. To je onda kad neka krštena osoba gleda Crkvu s udaljenosti, katkada s prezirom, upirući sustavno prstom u njezine slabosti i čini sve da se shvati kako se ona u potpunosti od svega toga odvaja što se nje tiče. Ljudi redovito nikad ne kažu "moja Crkva", nego uvijek "Crkva", podrazumijevajući ponajčešće pod tim: "Papa, biskupi i svećenici."

Zanijekati Crkvu jednako je kao i zanijekati vlastitu majku jer je ona ta koja nas je rodila na krštenju i hranila sakramentima i riječju. "Ne može imati Boga za oca onaj koji nema Crkvu za majku", govorio je sv. Ciprijan. Doći će trenutak u kojemu će ono jedino što će nam moći dati sigurnost biti upravo to da se osjećamo dijelom Crkve. Sv. Terezija Avilska, na koju su na umoru nasrnuli demoni i jake napasti, nalazila je utjehu i sigurnost u ponavljanju samoj sebi: "Ja sam kći Crkve!" Naučimo i mi govoriti za Isusom: "Moja Crkva!" Bio bi to lijep plod blagdana svetih apostola Petra i Pavla.

TRINAESTA NEDJELJA KROZ GODINU

Tko ne uzme svoj križ...

2 Kr 4, 8-11. 14-16a; Rim 6, 3-4. 8-11; Mt 10, 37-42

“U ono vrijeme: Reče Isus svojim apostolima: Tko ne uzme svoga križa i ne pođe za mnom, nije mene dostojan.” To su neke od riječi koje čitamo u Evandjelju današnje nedjelje. Križ je *dogadaj* koji je postao *simbolom*. Otkako ga je Isus uzeo na svoja ramena i na njemu umro, križ je u kršćanskom govoru, postao simbolom svakog trpljenja i ljudske boli. “Nošenje križa” sinonim je trpljenja. U tom smislu križ nas sve združuje. Sjećam se nekih stihova koje sam čuo kao dijete i nikad ih nisam zaboravio:

*”Kad se rodih reče mi neki glas:
ti si se rodio da nosiš svoj križ.
Ja, plačući, prihvatih križ
koji mi je s neba bio doznačen.
Zatim gledah, gledah, gledah.
svi ovamo dolje nose križ.”*

Da, svi nosimo križ. Ako nam se ponekad čini kako samo nama ide loše, a svi drugi uživaju, to je samo zato što znademo svoj križ, a ne znamo križa onih drugih. Mi smo kao onaj bolesnik kojega opisuje Manzoni koji se vrti i okreće u svojoj postelji koja mu nikako nije u redu, a vidi pokraj sebe druge postelje, dobro napravljene i izvana dobro izravnane i zamišlja kako se u njima mora dobro osjećati. Ako mu je uspije promijeniti, počinje i u njemu osjećati ovdje rupu, a ondje izbočinu koja ga probada ili kvrgu koja ga stiska.

Isus nije nosio križ na zemlji. On je radije nosio svijet... da ga nosi. Dao je smisao i nadu križu; objavio je kamo on vodi ako se s njime nosi: uskrsnuću i radosti.

Ali kako pomoći da shvati riječ *križ* društvo kao što je naše, koje križu, na svim razinama, suprotstavlja užitak; koje vjeruje da je konačno otkupilo uživanje, da ga je otelo nepravednoj sumnji i osudi koje su ga tištile; koje pjeva hvalopojke užitku, kao što su se u prošlosti uzdizale križu? Kultura koja je, upravo od uživanja (*hedonè* grčki) poprimila naziv *hedonistička* i koje smo na žalost svi dio, tko više tko manje, barem u stvarnosti, pa ako je riječima i osuđujemo?

Tu imaju svoj korijen mnoga nerazumijevanja između Crkve i tzv. laičke današnje kulture. Možemo barem pokušati razaznati gdje se nalazi čvor problema i otkriti da možda postoji neka točka od koje poći prema ozbiljnu dijalogu između vjere i kulture o toj temi. Zajednička je točka konstatacija da u ovom životu uživanje i bol slijede jedno drugo s istom pravilnošću kao što na moru podizanje vala slijedi njegovo ulegnuće i praznina koja vuče za sobom brodolomca koji pokušava dostići obalu. Užitak i bol sadrže jedno drugo, nerazrješivo.

Čovjek beznadno traži da rastavi tu dvojicu sijamske braće, da izolira užitak od boli. Katkad se zavarava da je u tome uspio i u zanosu užitka zaboravlja sve i slavi svoju pobjedu. Ali za kratko. Bol je tamo kao opojno piće koje se,

kako vrijeme prolazi, pretvara u otrov. Ne bol drukčija, neovisna ili ovisna o drugom uzroku, nego upravo ona bol koja proizlazi iz užitka.

To je onaj isti neuredan užitak koji se nanovo stavlja protiv nas i pretvara u trpljenje. I to, nenadano ili tragično, ili svaki put pomalo, ukoliko ne traje mnogo i rađa prezasićenost i dosadu. To je lekcija koja nam dolazi iz svagdanje kronike, ako je znamo čitati, i koju je čovjek predstavio na tisuće načina u svojoj umjetnosti i književnosti. "Nešto ne znam što gorko diže se iz same nutrine svakog užitka i muči nas i usred naslada", pisao je poganski pjesnik Lukrecije.

Užitak je sam po sebi varljiv jer obećava ono što ne može dati. Prije nego je okušao, čini se da pruža beskraj i vječnost; a kad jednom prođe, nađeš se praznih ruku. Kao lijep cvijet na stabljici, koji vene čim ga se ubere.

Crkva veli da ima odgovor na tu pravu dramu ljudske opstojnosti. Evo tumačenja. Od početka je postojao čovjekov izbor, omogućen mu njegovom slobodom, koji ga je odnio da sposobnosti radosti isključivo orijentira prema vidljivim stvarima, čime je bio obdaren da bi težio za uživanjem beskonačnog. Dobra koje je Bog.

Bog je dopustio da užitku, izabranu protiv zakona Božjega i simboliziranu Adamom i Evom koji uživaju zabranjene plodove, slijede bol i smrt, više kao lijek negoli kazna. Da se ne dogodi, slijedeći svom brzinom svoju sebičnost i nagon, da čovjek uništi u potpunosti sebe i svoga bližnjega (danas, drogom i posljedicama nekih spolnih nereda, vidimo jasnije kako je u prošlosti bilo moguće uništiti vlastiti život zbog trenutačnog užitka!). Tako vidimo kako uz užitak ide trpljenje, kao njegova sjena.

Krist je konačno prekinuo taj lanac. On, "koji namjesto određene mu radosti podnese križ" (*Heb 12, 2*). Učinio je napokon obrnuto od onoga što je učinio Adam i što čini svaki čovjek. Uskrsavajući od mrtvih, svečano je započeo novu vrstu užitka: onaj koji ne *prethodi* boli kao njezin uzrok, nego je *slijedi* kao njezin plod; onaj koji u križu nalazi svoj izvor i nadu da neće završiti ni smrću.

I ne samo užitak čisto duhovan, nego svaki častan užitak, i onaj koji muž i žena kušaju u uzajamnom darivanju, u rađanju života i gledanju kako rastu njihova djeca i sinovci, užitak u umjetnosti i kreativnosti, u ljepoti, prijateljstvu, radu sretno privedenu kraju. Svaka radost.

Između užitka kojemu slijedi žrtva i onoga kojemu prethodi ili ga izbjegava, postoji ista razlika kao između lijepa odmora u kojemu smo uživali poslije napora i nakon što smo unaprijed platili i praznika koje smo proveli prije negoli smo ih zaslužili, s osjećajem da za njih još treba platiti i račun.

Što nam je, dakle, činiti? Ne radi se normalno da idemo tražiti trpljenje, nego da novim duhom prihvatimo ono na koje nailazimo u životu. S križem se možemo ponašati kao jedro na vjetru. Ako ga ono prihvaća u točnomu pravcu, vjetar ga napuhuje i gura naprijed brodicu po valovima; ako se jedro postavi poprijeko, protivno vjetru, vjetar će sve slomiti i strovaliti u more. Ako se pravo prihvati, križ se nosi; ako se loše prihvati, uništi se.

Ne smijemo pokvariti svoje trpljenje. Trpljenje je pokvareno ako o njemu govorimo lijevo i desno, bez potrebe i ikakve koristi, tužeći se neprestano na zla

koja nas spopadaju odmah prvoj osobi koja nam naiđe. To nije nošenje križa, nego njegovo stavljanje na ramena drugih. Morali bismo radije ljubomorno čuvati koju sitnu bol, kao neku tajnu između sebe i Boga, da za nj ne izgubi svoj miomiris.

Znati trpjeti u šutnji nešto je što najviše doprinosi održavanju mira i sklada u obitelji, braku ili redovničkoj zajednici. *“Koliko su god velike tvoje patnje, pobijedit ćeš ih šutnjom”*, govorio je stari pustinjaški otac.

Iz rečenoga moramo izvući i ovaj zaključak: kao kršćani, ne smijemo se bojati užitka, kad je on popraćen ispunjenjem vlastite dužnosti. Ima ljudi koji se boje užitka. Njima se čini da griješe ako mu se s radošću pripuste. U nekim slučajevima, to je plod neuredna vjerskog odgoja, čemu smo katkada i mi svećenici u prošlosti pridonosili svojim čudoređem i propovijedanjem.

U Pismu čitamo ove riječi koje nam nikad nisu dozvane u pamet, iako su napisane u Starom zavjetu:

*“Zato s radošću jedi svoj kruh
i vesela srca pij svoje vino...
uživaj život sa ženom koju ljubiš” (Prop 9, 7-9).*

I uživanje je od Boga, a Bog nije ljubomoran na ono što je stvorio, “ako se uzima sa zahvalnošću” (1 Tim 4, 4). Naučimo tako prihvaćati i radosti koje nam dolaze u životu i zahvaljivati Bogu za njih, a ne tužiti se čitavo vrijeme na svoje križeve. Često je znati se radovati i uživati u dobrim stvarima najbolji način da zadovoljimo i obradujemo druge: muža ili ženu, djecu, one koji žive s nama.

• * *

•

(Raniero Cantalamessa, GETATE LE RETI. *Riflessioni sui vangeli - Anno A*, Edizioni PIEMME, Religione 2001. Spa 15033 Casale Monferrato (AL) - Via del Carmine 5)

Preveo: *Fra Petar Lubina*